

**laiškas
lietuviams**

vasaris/february 1989

VASARIO ŠEŠIOLIKTOS PATRIOTIZMO ŽVAIGŽDEI SUŽIBUS	37	Vytautas Kasniūnas
PALAIMINTOJO JURGIO MATULAIČIO MEILĖ TĖVYNEI	41	Ses. Ona Mikailaitė
JO ŽODŽIAI NEPRAEIS	47	Chiara Lubich
APSIREIŠKUSIOS ŽODŽIAI IR ŽENKLAI	49	Kęstutis Trimakas
TREMTINIAI	52	V. Mykolaitis-Putinas
PARAPIJA IŠEIVIŲ GYVENIME	54	Algimantas Norvilas
MIELAS PONE JĖZAU, PASAKYK MAN KĄ DARYTI?	59	Grażina Kriaučiūnienė
KO REIKIA, KAD LIETUVYBĖ IŠSILAIKYTŲ	63	Vija Bublytė
TĖVYNĖJE	64	Gediminas Vakarīs
KALBA	67	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	69	Red.
ŠYPSULIAI	70	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	71	Juoz. Pr.
ATSŪSTA PAMINĖTI	72	Red.

Šis numeris iliustruotas Antano Sutkaus fotografijomis. Praėjusį rudenį Čikagos Čiurlionio galerijoje buvusioje fotografijos darbų parodoje, kurios tema buvo "Miestas", jis laimėjo I premiją. A. Sutkus gyvena Vilniuje. Tai vienas žymiausių fotografų Lietuvoje. Jis yra Tarptautinės fotografijos meno federacijos narys. Išleido fotografijų albumus: "Vilniaus šiokiadieniai" (1965), "Šalis ta Lietuva vadinasi" (su R. Rakausku, 1970), "Senojo Vilniaus fragmentai" (1968), "Tėviškės laukų suvenyras" (1970), "Lazdynai" (1975), "Tarybų Lietuva" (drauge su kitais, 1976), "Tėviškės spalvos" (1977), "Lietuva iš paukščio skrydžio" (1981), "Neringa" (1982).

Viršelio apipavidalinimas — Petro Aleksos.

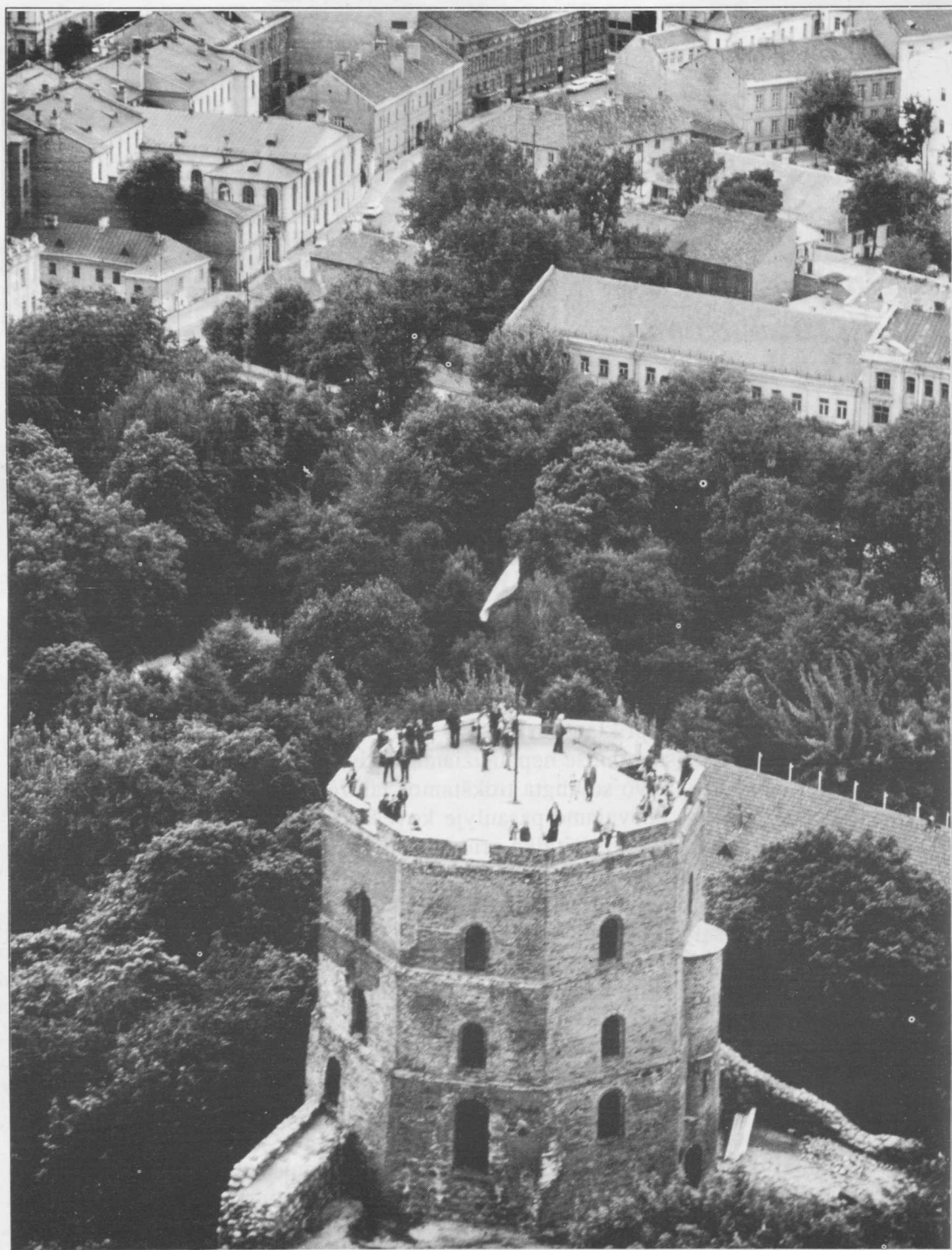
Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

VASARIO ŠEŠIOLIKTOSIOS PATRIOTIZMO ŽVAIGŽDEI SUŽIBUS

VYTAUTAS KASNIŪNAS

Lietuvos Nepriklausomybės 70 metų minėjimui praėjus, kada ūkanotą dienos džiaugsmą puošė nepalaužiama viltis, tikėjimas ir meilė, mūsų tauta, kupina ryžto, buvo sujungta trokštamos laisvės siekiais. Ten — pavergtame krašte, čia — laisvajame pasaulyje kovėsi drąsa, baimė ir meilė. Baimingieji Lietuvoje buvo prisitaikę prie sovietų valdžios. Bet jie, prof. A. Štromo žodžiais, “yra tie žmonės, kurių dėka tautos kūnas išlaikomas gyvas ir sveikas tiek, kiek leidžia sunkios okupacinės sąlygos, ir netgi daug daugiau, negu tos sąlygos paprastai leistų”. Iš tų žmonių daugumos ir kilo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis. Drąsa nugalėjo baimę ir pasipuošė gražiais meilės žiedais, ruošianti į laisvą ir nepriklausomą gyvenimą. Į tų žmonių skaičių neįeina absoliutūs karjeristai, pasidavę dėl gardesnio duonos kąsnio. Tai tautos sąslavynas — be sąžinės, be tėvynės meilės. Jų vienintelis troškimas — bet kokia kaina asmeniškų gerovės siekimas. Su jais ir su esama valdžia į kovą išeina drąsieji, kurie aukojo save, savo mylimas šeimas, jungėsi į slaptas organizacijas, leido pogrindžio spaudą. Jie, tautos didvyriai, ėjo per kalėjimų celes, koncentracijos stovyklas, siekdami tautos laisvės.

Ir mes, laisvėje gyvendami, grūmėmės su baime ir drąsa. Tauškėme vieni kitiems per kepurę, žodžiais kardus aštrinome. Pykosi šeimos, pykosi organizacijos, neatsiliko nė kai kurie laikraščiai. Ir dėl ko? Tik dėl to, kad mylėjome savo tėvynę, savo tautą. Tėvynės meilės jausmas nenusakomas, nepažabojamas, jis — gražiausia vidinio gyvenimo išraiška. Kiekvienas

Vilniaus Gedimino pilis

Antano Sutkaus nuotr.

kitaip išreiškia savo meilės jausmus. Vienam gal atrodo keista, gal net kvaila kito meilės išraiška savo tėvynei, bet jeigu ji nepažeidžia bendro laisvės ir nepriklausomybės tikslo, niekas iš šalies jo nepamokys, neišspraus į savo rėmus. Tik išdavikai gali klastingai rodyti nesąžiningą meilę, tik išsigimėliai, neturintys dorovės ja piktnaudžiauja. Mūsų tarpe bailieji tolo nuo visuomeninio gyvenimo, tautiškai merdėjo, nesigiminiavo su savąja spauda. Jiems tėvynės meilė — tik tolimi prisiminimai, pasilikę jų kartoje, neperduoti jaunajai kartai.

Tai tik mažuma. Didžioji dalis — tai drąsieji, kurie tėvynės meilės jausmus, savo įgimtą patriotiškumą gyvastingai tęsia, lyg gaivindamies iš gimtosios žemės trykšančio šaltinio. Jie savo patriotiškumą puošia ne garsiais gražbylostės žodžiais, bet didžiais darbais, pasiaukojimu, našlės skatiko parama spaudai, labdarybei, visuomeninei, politinei ir kultūrinei veiklai. Jie pagal savo pajamas aukoja daug daugiau negu turtinieji. Jie, prezidento Kennedy žodžiais, nelaukia, ką gaus iš savo gimtojo krašto, bet rūpinasi, ką gali savo tėvynei duoti.

Ir kai po 70-osios Nepriklausomybės dienos minėjimo artinomės į šių metų 71-ąją šventę, laisvės žvaigždė, tamsių debesų apsupta, ėmė ryškinti savo spalvotus spindulius.

Ir taip po praėjusių metų birželio tragiškų dienų minėjimo, po prisiminimo tautos genocido, sovietų įvykdyto, norint išnaikinti lietuvių tautą, kurį ilgą laiką rėmė ir krašto spauda, staiga pasirodė neįtikėtini stebuklingi reiškiniai. Lyg po baisios audros, po smarkaus griaustinio ir deginančių žaibų staiga prašvito Lietuvos padangė — okupuoto krašto spauda atidengė dokumentuotą Stalino nusikaltimą. Nustebimo jausmams nėra išraiškos žodžių. Raudonoji spauda, kraujo dažais spausdinti žodžiai staiga išbalė, prabilo lyg angeliškos išpažinties raidės.

1988 metų liepos mėnesį pakvipo tėviškės liepų žiedų kvapas — kvėpėjo visa Lietuva naujais atsidūsėjimais. Iš visų Lietuvos vietovių, iš visų sodybų, lyg upės srovė, plaukė įvairiaspalvės gražiausios gėlės į sostinę Vilnių, kad ten būtų pinamas pats gražiausias rugpjūčio mėnesio vainikas, kuriuo bus puošiamas Vasario Šešioliktosios paskelbimo aktas. Šis Nepriklausomybės aktas yra amžinas Lietuvos paminklas; istoriko V. Trumpos žodžiais, “pats svarbiausias aktas visoje mūsų naujųjų laikų, o gal ir apleičiamame visoje Lietuvos istorijoje”. Jis mums yra gyvenimo kelio palaima, tautinis tikslas, šviesa, meilės išraiška, spalvingas vieningumo paveikslas. Buvęs Lietuvos prezidentas Aleksandras Stulginskis sakė: “Jis ir šandien tebelaikomas ir bus laikomas, kol bus gyva lietuvių tauta, didžiausia tautos šventenybe, testamentu, tautos vieningumo simboliu”.

Ir atėjo ta lauktoji 1988 metų rugpjūčio 23 diena, kad tartum prabiltų Vasario 16 dienos akto kūrėjų ir įteisintojų žodžiai, kad pasmerktų Ribentropo-Molotovo 1939 metų sutartį, kuria buvo okupuota Lietuva. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio surengta rugpjūčio 23-ioji diena buvo Lietuvos laisvo žodžio triumfo šventė. Dangaus ašaromis verkė Lietuva. Tose ašarose, tartum vaivorykštės spalvomis, spindėjo trispalvė. Šimtatūkstantinė žmonių minia Vingio parke vienu balsu giedojo tautos himną, o susikibusių rankų pulsuose jautėsi vienos širdies plakimas. visa Lietuva kvėpavo laisvės oru. “Kiekviena tauta laisvės turi tiek, kiek ji pati išsikovoja, — kartojo visas kraštas rašytojo V. Petkevičiaus žodžius. — Niekas neturi teisės savintis Sąjūdžio — jis priklauso visai tautai, visai liaudžiai”. Kun. Atkočiūnas sakė: “Tegyvuoją atgimimas, kurį pagimdė motinų ašaros! Visi grįžkime prie Dievo, atgaivinkime vienuolynus, spausdinkime religinę literatūrą”. Filoso-

fas Arvydas Juozaitis sakė, kad “šiandien yra dvasinio apsivalymo diena”. Prof. Vytautas Landsbergis kvietė susikaupti visoje Lietuvoje, kad suvoktume tos dienos svarbą. “Jei mokėčiau piešti, — kalbėjo rašytojas Justinas Marcinkevičius, — tai tos sutarties pasirašymą pavaizduočiau tokia karikatūra: Hitleris ir Stalinas, vienas iš vienos pusės, kitas iš kitos, ryja Europos žemėlapi, užsigerdami iš bokalų, kuriuose tautų kraujas, ašaros, neviltis; o greta stovi kitos didžiosios Europos valstybės ir pritariančiai linkčioja: ‘Į sveikatą, į sveikatą!’ ”

Kai 1988 m. spalio 7 d. buvo pakelta tautinė vėliava Gedimino pilyje, kai buvo sugiedotas Lietuvos himnas, vėl grįžo mūsų Rūpintojėlis į Vilniaus katedrą, rašytojas Kazys Saja rašė: “Atstatysime kryžius, sugrąžinsime šimtasiūlėm tebedėvinčius savuosius kalinius, praskaidrinsim savo tėviškės vandenį ir žmonių širdis, tik būk, pasilik su mumis, Eglele, Lietuva, sese brangioji!”

Šių metų Nepriklausomybės šventę išskirtinai minime su visa tauta. Mes visi degame tėvynės meilės, patriotizmo ugnimi, negęstančio Lietuvos aukuro liepsnomis. tesugrįžta visi klydę tautos kelyje, tebūna atleista visiems paklydusiesiems.

Tebūna gyvi poeto Gintauto Iešmanto žodžiai:

Ko vertas gyvenimas, laisvės neturint?
Dabar arba niekad! Mūs ginklas — tiesa.
Liepsnotom krūtinėm sustokim į būrį.
Kova — žygio takas, o meilė — šviesa.

Ir seną, ir silpną palaimins jaunystė,
Ir vėtroj vien protas, vien siekis patars.
Ant vėliavų, šlamančių drąsą ir ryžtą,
Težėri: Dabar arba niekad!
Dabar!

Arkivyskupas J. Matulaitis stebi futbolo rungtynes Amerikoje 1926 m.

• Jonas Paulius II savo 40-je po išrinkimo kelionėje aplankė keturis Prancūzijos miestus: Strasburgą, Metzą, Nancy ir Nulhausą. Jį sutiko Prancūzijos prezidentas Mitterandas. Strasburge, Europos parlamento posėdyje popiežius pasakė 35 min. užtrukusią kalbą, kurioje pasisakė už Jungtinę Europą. Buvo specialūs popiežiaus susitikimai su protestantais ir žydais. Popiežiui pradėjus kalbėti Europos parlamente, protestantų kunigas iškėlė plakatą prieš popiežių ir suriko: “Antikristas!” Tas protestantų kunigas tvarkdary buvo išmestas, kitiems parlamento nariams plojimu pritariant jo išvedimui. Popiežius baigė savo kalbą, iškeldamas santaikos reikalą tarp krikščionių. Popiežius pagyrė parlamentą už gynimą žmogaus teisių, pareiškė susirūpinimą šeimų pastovumu.

PALAIMINTOJO JURGIO MATULAIČIO MEILĖ TĖVYNEI

Ses. ONA MIKAILAITĖ

Kai 1871 m. pavasarį Jurgis Matulaitis pravėrė kūdikio akis savo tėviškėje, jaukiame Sūduvos kampely ant Šešupės kranto, didžiojo mūsų tautos švietėjo vyskupo Motiejaus Valančiaus gyvenimo liepsna jau geso, jis buvo 70 metų amžiaus. Kai jis mirė 1875 m., Jurgutis buvo ketverių metų, jau sugebąs sudėti sakinius gimtąja tėvų kalba. Valančiaus žemiškus palaikus priglaudė Kauno katedros požemiai — tos pačios katedros, kurioje, savo paties pasirinkimu, Jurgis Matulaitis konsekruojamas vyskupu 1918 m., Lietuvai vos atgavus laisvę. 1875 m., Valančiui užmerkus akis, tamsioje Lietuvos padangėje jau kilo ir kita žvaigždė — tuo metu Jonas Mačiulis–Maironis jau lankė Kauno gimnaziją ir mokinio suole miklino plunksną, sudėdamas pirmąsias savo eiles.

Ir anuomet, ir mūsų laikais Maironio nemarios eilės išreiškia mūsų tautos jautriausius ir kilniausius troškimus — jos širdies gyvybinį pulsą. Skaitėme ir stebėjomės, kaip 1987 m. rudenį 8.000 lietuvių Vilniuje rinkosi paminėti Maironio gimimą ir pakartoti jo mums paliktas eiles, kurios ir anuomet, ir dabar įsižiebia tamsoje ir įsisega lietuviškon širdin.

Ne mažiau už Maironį, nors gal kiek kitokiu būdu, palaimintasis Jurgis Matulaitis taip pat buvo didelis savo Tėvynės mylėtojas — savo troškimais, savo darbais, savo šviesiu gyvenimu.

Jį laidojant, 1927 m. I.29 d. prie Kauno katedros kriptos prezidentas Antanas Smetona taip kalbėjo:

“Arkivyskupas Jurgis buvo didelis žmogus, dėl to ir didelis kūrėjas, ir jo kūrybos sritis yra labai plati... Norint įvertinti Jurgio vienuolio, vyskupo, arkivyskupo asmenį, pagaliau idealiąją

žmogaus būtybę, reikia žvelgti dvasios akimis, kaip jis kad žvelgė į šį regimąjį pasaulį... Jo darbas, kaip Bažnyčios žmogaus, pasirodo vienoje srityje su darbu valstybės žmogaus. Abu jie kuria, organizuoja, tik vienas bažnytiškai, *sub specie aeternitatis* (amžinybės perspektyvoje), kitas valstybiškai, *sub specie temporis* (laiko perspektyvoje). Bet katras tvirčiau kuria? Tas, katras giliau deda pamatus, amžinus pamatus, religijos pašvęstus. O tie pamatai siekia žmogaus sielos gelmes”. (*Arkivyskupas Jurgis Matulevičius*, Marijampolė, 1933, p. 64-65).

Taip, Jurgis Matulaitis savo asmenį ir savo neeilinius gabumus pašventė Dievui ir Tėvynei. Mokslus jis ėjo užsienyje — Lenkijoje, Rusijoje, vėliau ir Šveicarijoje, bet tai nepadarė jo menkesniu lietuviu — priešingai. Bestudijuodamas aukštoje teologijos akademijoje Petrapilyje, Matulaitis, dar klierikas būdamas, jau rašinėjo straipsnius į lietuvių pogrindžio spaudą. Savo atsiminimuose vysk. Pranas Būčys pasakoja, kaip 1896 m. studentus gerokai išgąsdinusi rusų žandarų ir policijos vykdoma krata. Matulaičio kambaryje rastas pluoštas įtartinų rankraščių. Žandarų viršininkas juos vartė, negalėdamas suprasti, kokia kalba jie parašyti. Klieriką sumaniai apygnė vicerektorius, paaiškindamas: “Tai lotynų kalba studento užrašai istorijos paskaitų, kurią aš dėstau”. Kad ir labai nenoriai, bet žandaras rankraščius grąžino. O tai buvo lietuvių kalba parašytas straipsnis, kurį Matulaitis ruošėsi siųsti į Tėvynės sargą. Paaiškėjo, kad ši krata buvo daroma, reikalaujant Marijampolės žandarų viršininkui, kuris buvo susekęs “Sietyno” draugijos narius — šiam būreliui priklausė ir Matulaitis.

Būrelis veikė slapta Seinų seminarijoje, nors narių buvo ir iš kitur.

Šis nemalonus įvykis Matulaičio nenugąsdino. Jis ir toliau rašinėjo lietuviškus straipsnius. 1896 m. jo rašytą ilgoką (27 psl.) rašinį gavo kun. Antanas Milukas Amerikoje ir išspausdino *Dirvoje-Žinyne* 1903 metais. Straipsnis pavadintas "Keli žodžiai mūsų kunigėliams", autorius pažymėtas tik krikšto vardu — Jurgis.

Straipsnį jis pradeda, keldamas klausimą, kuris jį vargino dar besėdint mokinio suole; kurį jis tokiu kukliu būdu iš tikrųjų kelia savo draugams kunigams:

"Ar gerai darome, mes, jaunieji kunigai ir klierikai, užsiimdami lietuviyste? Ar galime, ar mums tinka prisidėti prie to naujo mūsų tautoje judėjimo? Ar tai sutinka su mūsų aukščiausiomis dvasiškomis pareigomis?.. Daugelis mūsų sverdėjo ir nežinojo, į katrą pusę verstis — neišmanė, kaip sutaisyti savo lietuviystę, savo širdies palinkimus su savo dvasiškomis pareigomis..."

Ir toliau jis rašo, gražiai aptardamas tuometinę padėtį ir kaip lietuviai dvasiškai turėtų jai atliepti:

"Mūsų tauta dabar nei mažas vaikas, pabudęs iš gilaus miego: krapštosi akis ir nežino, kur eiti. Kas jį paims už rankos? Kas jį ves ir kur ves?.. Jeigu mes, kunigai, neprisidėsime prie darbo, kas bus su mūsų žmonėmis?.. Taigi jei mūs prigimimas nepatraukia, tai nors tikėjimo reikalas tepriverčia mus prisidėti prie tautos kėlimo".

Matulaitis ypač kelia reikalą kunigams parapijose vartoti lietuvių kalbą, kad žmonės suprastų, kad nesigėdytų savo kalbos. Kunigų tarpe keliams priekaištams, "kad sunku lietuviškai kalbėti, neišdirbta kalba...", Matulaitis išrėžia tokį pamokslą:

"Bet jei patys nedirbsime, kiti jau mums kalbos neišdirbs... Galėjo Daukantas lietuviškai parašyti tokią istoriją ir tiek

kitokių knygų, buvo gera lietuviška kalba vyskupui Valančiui ir jo raštams, tiko lietuviška Baranausko 'Anykščių Šileliui', tai man rodos, kaip mums, tokiems galvočiams, ir mūsų dideliai išminčiai ir tokioms svarbioms mūsų kalboms, taipgi lietuviškos, regis, užtektų ir net pakaktų... Geriau būkime tuo, kuo mus Dievas sutvėrė, prastais lietuviais. Lietuvišką duoną kremtame, lietuviškai ir kalbėti nesigėdykime". (Visos citatos paimtos iš straipsnio psl. 43-69).

Jau tada, būdamas 27 metų jaunas kunigas, Matulaitis buvo tvirtai įsitikinęs, ir to savo įsitikinimo niekuomet nepakeitė, kad gimtoji kalba yra geriausia priemonė patraukti žmones prie Dievo, prie Bažnyčios. Ir jam pačiam keliais svarbiais atvejais teko būti lietuvių kalbos vartojimo pirmūnu — 1911 m. jis pirmą kartą lietuvių kalba vedė kunigams rekolekcijas Kaune. Tų rekolekcijų dalyviai buvo nustebinti Matulaičio konferencijų aiškumu, praktiškumu, gyvumu ir lietuvių kalbos dailumu. Įžengdamas į Vilniaus vyskupo sostą, Matulaitis prabilo ne tik lotyniškai ir lenkiškai, bet ir savo gimtąja lietuvių kalba. Anot kun. Prano Būčio, tai buvo pirmoji nuo XV šimtmečio ingresinė kalba, pasakyta lietuviškai (žr. Būčio straipsnis apie Matulaitį, AJM, psl. 25). Matulaitis visą gyvenimą išlaikė ir kitus stebino savo nuoširdžia meile lietuvių kalbai, ypač kad jis buvo gabus kalboms ir laisvai kalbėjo lenkiškai, rusiškai, vokiškai, prancūziškai. Vaižgantas savo atsiminimuose apie Matulaitį aprašo, kaip juodu, Matulaičiui esant Vilniaus vyskupu,ėjo lankyti kalbininko Jono Jablonskio. Vaižgantas sako:

"Jablonskį vizitavo vyskupas dviem tikslais: kaipo lietuvis ir kaipo kunigas. Vyskupui lietuviui itin rūpėjo lietuvių kalba. Apie tai ir buvo pradėta šnekėtis. Vyskupas Jurgis primygtinai skatino gramatininką, kad jis pirmon galvon duotų

linksnių mokslą tam tikroje sintaksės dalyje. Nurodinėjo, kaip dabartinė literatūrinė mūsų kalba nususus, palyginant su gyvąja kalba...”

Jablonskis labai džiaugėsi aplankymu ir nurodymais. Siekė pabučiuoti vyskupo Jurgio žiedą, o šis — nuoširdžiai jį pabučiavo skruostan taip, kad Jablonskis susijaudino ligi ašarų. Matulaitis vėliau kalbėjo Vaižgantui apie reikalą padėti Jablonskiui grįžti prie Bažnyčios, prie sakramentų, tokiu būdu atsidėkojant jam už visa gera, kas buvo padaryta lietuvių kultūrai.

Tačiau šis yra tik vienas aspektas Matulaičio meilės savo Tėvynei. Yra ir kitas — galbūt dar svarbesnis ir svaresnis. Pradėjęs sunkų ir vargingą Marijonų vienuolijos atkūrimo darbą, Matulaitis tikėjosi, kad jis ilgainiui bus naudingas Lietuvai. 1913 metais, gyvendamas Šveicarijos Friburge ir ten auklėdamas būsimuosius marijonus, jis rašė kun. Jonui Totoraičiui, vienam iš pirmųjų atnaujintos vienuolijos narių:

“Ir čia man rodosi, kad geriausiai patarnausime kiekvienas savo tėvynei pirmų pirmiausiai rūpindamies suteikti jai Kristaus mokslą, kur galint įnešti Kristaus dvasią... Mes neišsižadame tėvynės meilės ir esame pasiketinę, kiek galint, saviškius grąžinti darbuotis tarp saviškių. Bet savo tėvynės meilė, mano nuomone, gali ir privalo būti be kitų tautų neapykantos... mylint savuosius, ir kitiems reikia gero norėti...” (Laiškas kun. Jonui 1913.I.8).

Tame laiške jis nuodugniai svarsto, kokia turi būti krikščioniška Tėvynės meilė. Ir jis pats pasisako, jog išsyk tokio aukšto idealo nepasiekė. Savo draugui prisipažįsta:

“Seniau labai nepakęsdavau žydų; buvo laikas, kad nekęsdavau rusų ir lenkų. Bet Dievas apšvietė mane; suteikė tą malonę; supratau, kad tai nesutinka su Kristaus mokslu, kuris liepė mylėti kiek-

vieną artimą kaip patį save, kurs liepė net ir priešus mylėti, net už juos melstis ir jiems gera daryti. Nuo to laiko, dėkui Dievui, nusikračiau visokiais prietarais, neapykantomis; o patyrimas parodė man, kad visur, visose tautose yra tikrai gerų žmonių...” (ten pat).

Rašydamas savo asmeninius *Užrašus*, Matulaitis ne sykį užsimena, kaip labai jam rūpi Lietuvos idėjinė kryptis. Jis vis labiau įsitikino, kad lietuviškos vienuolijos bus Lietuvai reikalingos kelti tautos dvasią, stiprinti tikėjimą, ugdyti šviesų, susipratusį jaunimą imtis įvairių uždavinių.

Šiandien jo žodžiai skamba pranašišškai. Šiandien jie mums visiškai suprantami ir artimi — tiek žvelgiant į okupuotos Lietuvos gyvenimą, tiek į lietuvių gyvenimą svetur, o ypač į jaunimą, bręstantį įvairių kultūrų ir pasaulėžiūrų maišatyje:

“...Man baisu, kai girdžiu, kad netikėjimo dvasia net po sodžius tarp jaunuomenės plinta, kad ištvirtimas didyn eina: tai yra jėgos, kurios žudo tautas. Be tikėjimo ir doros negali žmogus nei tikros, geros savo tėvynės meilės turėti, nei visuomenei kaip reikiant tarnauti” (Iš laiško kun. Jonui Totoraičiui, 1913.IV.11).

1913 m. vasarą Matulaitis pirmą sykį aplankė Ameriką ir Čikagoje įsteigė pirmuosius Marijonų namus. Nors JAV jis viešėjo tik mėnesį, tačiau brandžia akimi apžvelgė Amerikos lietuvių gyvenimą. Grįžęs Lietuvon, Seinuose leidžiamam *Vadovui* aprašė savo išpūdžius. Juos skaitant šiandien, po 75 metų, jie, rodos, pataiko mums tiesiai į širdį ir, be abejo, pakrato susnūdusią sąžinę:

“Žiūrint į Amerikos lietuvių, nejučiomis rūpestis apima: kas bus su jaunomis kartomis? Ar nepaskęs jos amerikiečių-anglų jūrose, ar neištautės? Juo labiau tai rūpi, kad ištautėdami lietuviai dažnai ir nuo Dievo nutolsta, ir

Bažnyčiai visiškai žūva. Visai žiūrime į tą skaudų dalyką. Vieni nebeturi vilties, kad lietuvių jaunosios kartos ilgai išliktų Amerikoje neištautėjusios; kiti vėl mano lietuvius Amerikoje taip greit nežūsiant, bet tik ta sąlyga, jei sugebės visur įsteigti gerų mokyklų, kur jaunasios kartos bus galima išauklėti" (*Vadovas*, Nr. 62, 1913, psl. 193).

Taigi nebuvo joks atsitiktinumas, kad Matulaitis atgaivintą marijonų vienuoliją kreipė į jaunimo auklėjimo darbą, kad, įsteigęs Vargdienių seseris, ir jas kreipė į jaunimo globos, auklėjimo ir švietimo darbus.

Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, Matulaitis jau 1918 m. pavasarį, kai susisiekimas dar buvo labai sunkus ir vokiečių kariuomenė tebebuvo Lietuvoje, vargais negalais gavo reikiamus leidimus ir traukiniu iš Varšuvos nuvyko į Marijampolę. Ten jis skubiai perorganizavo buvusį Marijonų centrą, įsteigė naujokyną lietuviams kandidatams, šiek tiek darbavosi *Žiburio* draugijoje, besirūpinančioje kurti lietuviškas gimnazijas, gavo oficialius leidimus ir įsteigė pirmąją lietuvišką moterų vienuoliją, padėdamas jai organizuotis bei lavintis būsimiems darbams. Šiuos darbus jis visa širdimi troško tęsti toliau. Ir todėl, sužinojęs, kad esąs kandidatas į Vilniaus vyskupus, labai tų pareigų kratėsi. 1918 m. vasarą Lietuvos Taryba, matydama kad Matulaitis yra rimtas kandidatas, atsiuntė Marijampolėn du savo atstovus — kun. Alfonsą Petrulį ir kun. Juozą Purickį. Savo *Užrašuose* Matulaitis šį apsilankymą mini:

"Taryba buvo atsiuntusi Marijampolėn kun. Petrulį ir kun. Purickį ištirti, ar aš tikras lietuvis. Matyt, Taryba ėmė rimtai svarstyti mano kandidatūrą..."

Vienas iš atstovų vėliau aprašė susitikimą ir įvykusį pokalbį.

"Atvykome vakare į marijonų vienuolyną, kur gyveno kun. Matulevičius. Čia mus pirmiausia pavaišino vakariene ben-

drai su visais vienuoliais. Po vakarienės nuvykome trise su kun. Jurgiu pasikalbėti be liudininkų. Trumpai ir aiškiai išdėstėme mūsų misijos tikslą ir laukėme atsakymo.

Kun. Matulevičius išklaušė susirūpinusiu veidu ir, mums kalbėti baigus, trumpai pasakė:

— Jūs norite mane pražudyti?

— Kodėl?

— Ar jūs manote, kad lenkai leis man ramiai dirbti? Jūs manote, kad jie nesigriebs visų priemonių, norėdami mane iš Vilniaus pašalinti? Jūs norite mane paaukoti.

— Lenkai nėra tamstai tiek priešingi, kiek kitam kuriam nors lietuviui kunigui. Kada tamsta buvai Petrapilio Dvasinėje Akademijoje, jie tamstą labai gerbė ir lenkėsi tamstos autoritetui.

— Galbūt, bet nepamirškite — kitas dalykas Akademijos profesorius, o vėl kitas — Vilniaus vyskupas. Lenkai eiti lietuviui vyskupo pareigų neleis.

Kai delegatai nedrąsiai pasiteiravo, kokios politinės krypties ir taktikos jis manytų laikytis, eidamas vyskupo pareigas Vilniuje, Matulevičius atsakė:

— Aš matau, kad jūs norėtumėte, kad būsimas Vilniaus vyskupas būtų nelyginant kaip koks plaktukas, kuris skaldytų lenkams kunigams galvas, ar kaip kokia šluota, kuri juos visus iš Vilniaus iššluotų. Bet toks aš negaliu būti, nes kiekvienam vyskupui Bažnyčios kanonai nustato normas santykių, kurie turi būti tarp vyskupo ir kunigų...

Galop, kiek pagalvojęs, kun. Matulevičius pasakė:

— Na, ką gi, jeigu Lietuvai mano auka reikalinga, aš neatsisakau. Bet žinokite, kad jūs mane siunčiate į pražūtį. Pavojaus aš nebijau ir savo asmens nebranginu, man tik baugu, kad aš save paaukosiu ir nieko negalėsiu padaryti".

Šis pasakojimas ryškiai nurodo, kaip gerai Matulaitis susivokė, kas jo Vilniuje

Vilniaus katedra ir Neris

Antano Sutkaus nuotr.

laukia. Aiški ir jo meilė Tėvynei — meilė juk nurodo, ne žodžių jausmingumas, o aukos gelmė. Ir savo *Užrašuose* Matulaitis pats aprašė, kaip jis išgyveno savo paskyrimą:

“Bene spalio 22-rą dieną kun. prof. Milkowskis iš Vilniaus atvežė J.M. mons. A. Ratti, vizitoriaus, laišką, kuriuo man pranešė, kad jau esu paskirtas Vilniaus vyskupu. Pridėjo, kad, jei bandyčiau atsistatydinti, mano atsistatymo šv. Tėvas

nepriimsięs. Tą naktį negalėjau miegoti. Pajutau visą naštą, kuri ant manęs užgriuvo. Sunku man buvo, bet reikėjo su Dievo valia susitaikyti...”

Ar būdamas Vilniaus vyskupu, Matulaitis ką gero padarė Lietuvai?

Vilniuje Matulaitis buvo lietuvis vyskupas lietuviams, bet drauge ir lenkams, ir gudams. Jis nė vienos tautybės neskriaudė, neniekino. Kitų tautybių ir net kitų tikybų žmonės jį prisiminė kaip giliai

humaniškos, kilnios dvasios žmogų — dvasininką. Kur ir kaip tik galėjo, jis užtarė, padėjo, globojo vargšus, kalinius, našlaičius, karo nuskriaustuosius, nežiūrint kokios tautybės bebūtų. Rėmė įvairias šalpos ir globos organizacijas. Kur tik galėjo, malšino ir taikė išliepsnojusius tikybinius ar tautinius ginčus, kad nebūtų kraujo praliejimo. Skirstydamas kunigus savo vyskupijos parapijoms, stengėsi, kiek tik buvo įmanoma, lietuviams duoti lietuvių ganytojus, lenkams lenkus, gudams gudus. Dėl to dažnai buvo puolamas, šmeižiamas, kaltinamas. Vos išbuvęs dvi savaites Vilniuje, tuojau pamatė, kad jam teks nukentėti ne tik nuo svetimųjų, bet ir nuo savųjų.

Savo *Užrašuose* 1918 m. gruodžio 16 d. jis rašo:

“Mano padėtis be galo sunki: kas vieniems tiko, tai kitiems nepatiko. Nežinia buvo, kaip įtikti. Viskas virte virė. Laikiau Kristaus ir Bažnyčios. Mačiau, kad kiekvienis — ir lietuviai, ir lenkai — į savo pusę traukia, nelabai paisydami Bažnyčios reikalų”.

Nežiūrint didelio spaudimo ir nemaža asmeninės kančios, Matulaitis visur laikėsi teisingumo principų. 1921 m. vasario mėnesį į Vilnių iš Varšuvos atvyko senukas arkiv. Hryniewieckis, prieš 40 metų trumpai buvęs Vilniaus vyskupu. Jis drauge su tuometiniu lenkų Laikinosios Valdančios Komisijos pirmininku generolu Stefan Mokrzeckiu puldinėjo gudus ir lietuvių kunigus, kam šie užsiima tautine veikla.

— Seniau čia nebuvę jokių gudų nė lietuvių reikalų... — karščiovosi senukas.

— Tamsta, Gerbiamasis Ganytojau, — ramiai atsakė vyskupas Matulaitis, — imi šias šalis, kaip jos yra buvusios prieš 40 metų, ir į viską žiūri akimis žmogaus, čia buvusio prieš 40 metų. Dabar jau ne tie lieuviai, nebe tie ir gudai. Jie atgijo, atbudo, reikalauja savo teisių ir prie jų

eina. Ir prieis, mes nieko nepadarysime, istorijos rato nesustabdysime...” (*Užrašai*, 1921.II.19)

Pas vyskupą Matulaitį dažnai užeidavo ir įvairių tautybių diplomatai, ypač Tautų Sąjungos Kontrolės Komisijos nariai, kurie Vilniuje buvę 1920-21 metais. Jis ta proga dažnai apgindavo lietuvių ir jų siekių nuo neteisingų apkaltų ir puolimų, atstatydamas Lietuvos gerą vardą tarptautinėje opinijoje.

Galop Popiežiaus Pijaus XI paskirtas apaštalinis vizitatoriumi Lietuvai, arkiv. Jurgis atliko du nepaprastai didelius patarnavimus Lietuvos Bažnyčiai — atkurdamas Lietuvos bažnytinę provinciją ir atnaujindamas Lietuvos diplomatinis santykius su Šv. Sostu. 1925 metais Lietuvos santykiai su Vatikanu tiek pablogėjo, kad baigėsi visišku ryšių nutraukimu. 1925 m. pabaigoje grįžęs iš Romos į Kauną, jis ėmėsi labai sunkaus ir būtino darbo. Vėliau taip rašė vienam artimam savo bičiuliui:

“Padėtis buvo baisi. Gal pats Liuciferis su blogųjų dvasių legionu darbavosi tam, kad pasiknistų ir išverstų Bažnyčios pamatus... Santykius su Šv. Sostu radau blogiausioje padėty. Jei būtų tai pasitęsę toliau, galėjo pasibaigti skilimu — schizma.

Dirbau dieną ir naktį; pasninkavau ir meldžiausi. Dievas palaimino mano darbą, pajutau atmainą į gerą pusę. Pirmąjį mėnesį tik vieną naktį gavau pailsėti 6 valandas, o paprastai tik 3-6. Antras mėnuo buvo geresnis. Visi beveik svarbiausieji reikalai yra laimingai išspręsti, arba bent paruošti Šv. Sostui spręsti”. (*Laiškai* 1926. III. 11 ir 25 d.)

Jeigu šandien mes didžiuojamės Lietuvos Katalikų Bažnyčios atsparumu, Lietuvos tikinčiųjų religinės rezistencijos ištvermingumu, jų sugebėjimu didele asmeninės aukos kaina leisti ir platinti pagrindžio leidinius, nurodančius tikrą

padėtį Lietuvoje, jei šiandien mes su pagarba ir nuostaba minime daugelį tikėjimo didvyrių, kurių vardai jau yra nuskambėję ir po platų pasaulį — žinokime, kad visai šiai veiklai kelią paruošė mūsų tautos šventojo kančia ir auka.

Lietuvoje palaimintojo Jurgio dvasia tebėra gyva. Štai 1986 m., besiruošiant krikščionybės sukakčiai, kun. Bulika parašė žodžius, kuriuose nesunku išžiūrėti Matulaičio išreikštas ir gyventas mintis: kilnią, krikščionišką Tėvynės meilę, kurios jokia jėga negali sunaikinti:

“Stiebias medžio šakos, aukštyr ir platyn, bet ryšį su kamienu tik nudžiūvusios ar nukirstos praranda. Suka paukščiai lizdus, kasasi žvėrys olas, ir naminiai gyvuliai vakare namo grįžta. Tik žmonės žvalgosi pro langus, iš namų bėga ir kelią tėviškėn, pas tėvus pamiršta...”

Prastas žmogus, kuris savo tėviškę teršia, o dar prastesnis toks, kuris tėvynės išsižada! Ne pamestinukai mes — tėvus turėjom, ne benamiai — tėviškę turėjom, ne ateiviai — tėvynę, jos istoriją ir kalbą turim!

Tebus mumyse pagarba kiekvienai tautai, kiekvienam žmogui, bet lenkiamės pirmiausia tėvų žemei, savai sodybai, tėvų kapams ir savo kultūros paminklams. Mokame ir svetimų kalbų — kad susikalbėti galėtume, bet pirmiausia — savąją, savas dainas ir giesmes.

Pasaulis — platus, ir kiekvienas kampe kam nors brangus, bet sava tėvynė — visada brangiausia. Sutiksim daug naujų žmonių, turėsime gerų draugų, bet širdis tepriklausys kamienui, iš kurio išaugom”.

• Jonas Paulius II pagyrė JAV vyskopus už pastangas pakeisti įstatymus, kurie leidžia negimusių kūdikių žudymą, ir pasisakė prieš gimimų kontrolės priemonių vartojimą.

• Kolumbo Vyčiai popiežiui Jonui Pauliui II Bažnyčios reikalams įteikė 1,1 mil. dolerių.

JO ŽODŽIAI NEPRAEIS

CHIARA LUBICH

“Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis” (Mk 13, 31).

Šie žodžiai yra tik dalis Jėzaus pokalbio su jo mokiniais. Tas pokalbis buvo prasidėjęs Jeruzalės šventykloje ir tęsėsi ant Alyvų kalno. Atsitiko, kad jiems einant iš šventyklos, vienas iš mokinių pasididžiudamas šūktelėjo: “Mokytojau, tik pažvelk, kokie akmenys ir kokie pastatai!” Jėzus į tai jam atsakė, kad iš tų didžiulių pastatų neliks akmens ant akmens. Tada Jėzus pradėjo jiems plačiau aiškinti apie skausmingus įvykius, kurie turės ateiti: karai, badas, žemės drebėjimai, persekiojimai; atsiras netikrų mesijų ir pranašų, kurie bandys suvedžioti ir t.t. Tačiau visa to pabaigoje bus garbingas Jėzaus atėjimas į žemę.

Tame pasikalbėjime Jėzus mums parodo visai kitą žmonijos istorijos reikšmę. Jis rodo tos istorijos kelią į galutinį susitikimą su Kristumi. Jis ateis po to, kai pasaulį ištiks neišvengiamos nelaimės, kai žmogaus kūriniai, žemiškos viltys ir karalystės bus sužlugdytos. Paplitę klaidingi mokymai ir nežinojimas dienos, kada jis ateis, turėtų mus tik skatinti budėti ir didžiadvasiškai gyventi pagal jo žodį.

Mes galime suprasti, kad tame Jėzaus pokalbyje su mokiniais šie jo žodžiai yra esminiai. Tame kontekste mes matome, kad jis nebando sukelti smalsumo ateities įvykiais laikų pabaigoje, bet kreipia mūsų dėmesį į jo žodžio svarbumą. Jis nori pasakyti, kad jo žodis yra vertesnis už viską; daugiau negu šio pasaulio karalysčių turtai ir galybė; daugiau negu visi žmogaus išradingumo pasiekimai paimti kartu; daugiau negu visi darbo ir meno turtai didžiųjų miestų, kaip Roma, Paryžius, Londonas; net daugiau negu paminklai ir katedros, pastatytos Dievo garbei

tinčiųjų, kurie buvo pirma mūsų. Koks didingumas ir grožis visų tų dalykų bebūtų, jie visi turės praeiti, bet Jėzaus žodžiai nepraeis. Jie negali praeiti, nes jie yra Dievo žodžiai. Todėl be galo svarbu priimti juos kaip mūsų viso gyvenimo pagrindą.

Pabrėždamas savo žodžių amžinumą, Jėzus nori, kad mes suprastumėm, jog jie yra svarbesni už visus žmogaus žodžius, bet kada pasakytus ir tuos, kurie dar bus kada nors sakomi.

Dievo žodis yra tikroji šviesa, abso-
lyutinė tiesa, skirta žmonijai ir jos istorijai. Kiekviena kita doktrina, kiekvienas mokytojas ar mąstytojas, kuris bet kada buvo ar dar ateis į pasaulį, turi būti matuojamas tuo mastu. bet Jėzus labiausiai nori, kad mes suprastumėm, jog tik tada būsime atpažinti kaip jo mokiniai ir galėsime įeiti į jo karalystę, jei jo žodžius paversime savo gyvenimu.

Ką mums sugestijonuoja čia mąstomi Jėzaus žodžiai? Jie mums sako jo mokymą laikyti visuomet pirmoje vietoje; gyventi pagal tą mokymą be kompromisų, jo neskiedžiant savo egoizmu bei pasaulišku galvojuimu. Mes turime būti ne vien tik tradiciniai krikščionys, bet tokie, kurie tvirtai pasiryžo gyventi pagal jo žodžius.

Kalbant specifiškai, stenkimės visada prisiminti žodžius, pagal kuriuos paskutinę dieną būsime teisiami: "Kiek kartų tai padarėte vienam iš mažiausiųjų mano brolių, man padarėte" (Mt 25, 40). Jei tuos žodžius nuolat prisiminsime, jie padės mum ryžtingai tesėti. O jei mes pagal juos gyvensime ištikimai ir uoliai, jie padės mums keisti savo gyvenimą, nešti gausių vaisių, uždegs mumyse tą antgamtinę meilę, kuri padės skleisti aplink mus krikščionių revoliuciją.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

• Irane Vatikano nunciatūroje dabar darbuojasi arkiv. Jonas Vytautas Bulaitis, Anglijos lietuvis, jis, gyvendamas Šv. Kazimiero kolegijoje, Romoje, studijavo diplomatinės tarnybos mokslus, pasiekdamas bažnytinės teisės mokslų daktaro laipsnį. Jis yra buvęs popiežiaus atstovas įvairiuose Afrikos kraštuose.

• Popiežiaus Jono Pauliaus II dešimtmetis nuo išrinkimo šioms pareigoms buvo atšvėstas spalio 16 d. Vatikane. Į iškilmes buvo suvažiavę daug žmonių, ypač iš Lenkijos.

• Ukrainon pasiūsta 12.000 Šv. Rašto knygų ukrainiečių kalba. Tuo pasirūpino Ukrainiečių Šv. Rašto draugija, kuriai vadovauja dr. R. Cetenko. Draugija surinko tiek lėšų, kad galėjo išspausdinti 100.000 Šv. Rašto egzempliorių ukrainietišškai.

• Prancūzijoje, finansuojant Holywoodo Columbia bendrovei, anglų kalba susuktas filmas apie kun. Popieluškos nužudymą. Filmą pavadintas "To Kill a Priest". Filmo režisierė — Agnietė Holland. Filmą nėra dokumentinis. Vardai pakeisti, bet pabaigoje pažymima, kad filmas

dedikuotas kun. Jurgiui Popieluškai. Filmą rodomas Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje.

• Vilniuje Algirdas Brazauskas, naujasis Lietuvos komunistų partijos vadas, pareiškė, kad nori pagerinti santykius su Romos Katalikų Bažnyčia.

• Vatikane lapkričio 19 d. lankėsi buvęs Čekoslovakijos vadas Aleksandras Dubčekas. Jį popiežius priėmė specialioje audiencijoje. Jis buvo pradėjęs laisvesnį režimą, bet buvo nušalintas.

• Maskvoje krikščionybės įvedimo tūkstantčio metų sukakties minėjimas įvyko Bolšoj teatro rūmuose, dalyvaujant daugiau kaip penkiems šimtams kviestų svečių. Tarp dalyvių buvo apie 270 rusų stačiatikių atstovų. Dalyvavo iš užsienio atvykusios įvairios krikščionių delegacijos. Iškilmių akto metu popiežiaus delegatas kard. Casaroli pasakė kalbą, išryškindamas, kad krikščionybė yra nenuginčijamo aktyvumo veiksnys; ką pastebi kiekvienas istorikas.

APSIREIŠKUSIOS ŽODŽIAI IR ŽENKLAI

Medjugorje 1988 m. gale

KĘSTUTIS TRIMAKAS

Nuošali Medjugorje vietovė Jugoslavijos kalnuose tebėra daugelio dėmesio centre. Apskaičiuojama, kad iki šiol ten atsilankė apie 12 milijonų žmonių, jų tarpe daugiau kaip 13 tūkstančių kunigų bei mokslininkų-profesionalų, viešai pareiškiančių savo įsitikinimą Medjugorje vykstančiais Marijos apsireiškimais. Laiks nuo laiko pasirodo žinia apie paties popiežiaus Jono Pauliaus II rodomą palankumą, kaip, pavyzdžiui, viešoje audiencijoje Italijos vyskupams pasakyti jo žodžiai apie malšininkus, vykstančius į Medjugorje: "tegul jie ten vyksta, tegul ten meldžiasi, tegul ten pasninkauja ir tegul atsiverčia" (šiais žodžiais popiežius pakartojo pačios ten apsireiškiančios Marijos raginimus).

DĖMESYS DIEVUI

Visi ten Apsireiškusiosios žodžiai kreipia žmonių dėmesį į Dievą. Štai paskutiniai trys jos vieši mėnesiniai skatinimai, skirti visai žmonijai:

"Mano mylimi vaikai! Šiandien kviečiu jus visus džiaugtis jums Dievo dovanojamu gyvenimu. Vaikeliai! Džiaukitės Dievu, savo Kūrėju, kad Jis taip nuostabiai jus sukūrė. Melskitės, kad jūsų gyvenimas būtų džiaugsmingas dėkojimas, išplaukęs iš jūsų širdžių tarsi džiaugsmo upė. Mano mylimieji! Nesustodami dėkokite už visa, ką turite, net už kiekvieną jums Dievo duotą dovanėlę, kad džiaugsmo pilna Dievo palaima nuolat spinduliuotų iš dangaus ant jūsų gyvenimo. Dėkoju jums, kad atsiliepiate, mano kviečiami" (1988 m. rugpjūčio 25).

"Mano numylėti vaikai! Šiandien kviečiu jus į šventumo kelią jūsų gyvenime. Dievas davė jums malonę, šventumo

dovaną. Melskitės, kad tai vis labiau suvoktumėte. Tokiu būdu galėsite savo gyvenimu liudyti Dievą. Mielieji! Laiminu jus ir užtariu jus pas Dievą, kad jūsų kelias bei jūsų liudijimas būtų tobulas ir džiugintų Dievą. Dėkoju, kad atsiliepiate, mano kviečiami" (1988 m. rugsėjo 25).

"Mano numylėti vaikai! Aš kviečiu jus kasdien gyventi pagal mano nurodymus. Mano mažieji! Tai darau ypač dėl to, kad noriu jus patraukti prie Jėzaus Širdies. Todėl, mano mielieji, kviečiu jus ir šiaudien malda pasiaukoti mano brangiam Sūnui, Jėzui, kad kiekvieno jūsų širdis būtų Jojo. O tuomet kviečiu jus paaukoti man save pačius, šeimas ir parapijas, kad per mano rankas visa priklausytų Dievui. Todėl, mano mieli vaikai, melskitės, kad suvoktumėte šio mano nurodymo didingumą. Aš nenoriu sau nieko, vien tik jūsų sielų visiško išganymo. Šėtonas yra stiprus. Todėl jūs, man brangūs vaikai, nuolatine malda būsite glaudžiai spaudžiami prie mano motiniškos Širdies. dėkoju jums, kad atsiliepiate, mano kviečiami" (1988 m. spalio 25).

Dėkingumas Dievui, siekimas šventumo, liudijant Dievą, pasiaukojimas Jėzui — visa tai su Josios pagalba, Jos globoje...

POPIEŽIAUS PALANKUMAS

San Angelo, Teksas, vysk. Michael D. Pfeifer, OMI, neseniai aplankė Medjugorje ir privačioje audiencijoje kalbėjo su popiežium Jonu Paulium II. Po to savo pastoraciniame laiške taip rašė:

"Popiežius kalbėjo labai palankiai apie įvykius Medjugorje, išskeldamas žmonėse padarytą gera... kaip pakeitė ten atsilankančiųjų žmonių gyvenimą".

Pastoraciniame laiške tas vyskupas plačiai aprašo, ko apsireiškianti Marija nori iš žmonių. Jo išvada yra tokia:

“Medjugorje negali būti ignoruojama. Atrodo, kad ten vyksta ypatingas Dievo veikimas, motyvuojas bei įkvepias milijonus tą vietovę aplankiusiųjų, kad užsidegtų nauja Dievo meile, sustiprėtų bei atnaujintų savo pasišventimą gyventi pagal Kristaus Evangeliją” (“West Texas Angelus”, 1988.VIII.5).

VYSKUPAI

Ne tik pasauliečiai, ne tik kunigai, bet ir šimtai vyskupų iš įvairių kraštų yra buvoję Medjugorje vietovėje, laikę Mišias, sakę pamokslus, klausę išpažinčių.

Vyskupas Myles McKeon iš Vakarų Australijos, grįžęs Australijon, tvirtino:

“Šiais laikais skundžiamės, kad žmonės nustojo eiti į Mišias bei išpažinties, taip pat kad jie nebesimeldžia. Tačiau pamačiau, kad čia, Medjugorje, visi šie dalykai sugrąžinami... Madona aiškiai yra čia. Iš tikrųjų čia juntamas Jėzaus ir Marijos buvimas” (“Medjugorje Messenger”, 1988, No. 12).

Londono rytinės dalies vyskupas Thomas McMahon irgi neseniai lankėsi Medjugorje vietovėje. Pokalbis su juo buvo išspausdintas “Medjugorje Messenger” laikraštyje (1988, No. 12). Galutinė pokalbio išvada tokia: šis vyskupas “atpažįsta Medjugorjės įvykiuose galią, kaipo dinamiškos versmės, atnaujinti visą Bažnyčią — nuo tikėjimo bei maldos iki grynos doktrinos bei sakramentinio gyvenimo”.

KRITIŠKAS MOKSLININKAS

Pasižymėjęs neurofiziologas dr. Marco Margnelli iš Italijos buvo atvykęs į Medjugorje techniniais–mediciniškais tyrimais čia vykstančius fenomenus sukritikuoti. Jis pats taip rašė:

“Aš esu netikintis ir todėl vykau į

Medjugorje su kritiko dvasia, tikėdamasis atrasti faktų, kurie visą reikalą išaiškintų kaip netikrą ir sukompromituotą. Tačiau po mano atliktų studijų, tyrusių vaikų (t.y. regėtųjų, — K.T.) sąmonės stovių pasikeitimą, turiu pripažinti, kad čia, Medjugorje, su instrumentų pagalba patvirtinau ir dokumentavau autentišką ekstazės stovį”.

Medjugorjės įvykių bei Marijos skatinimų paveiktas, šis mokslininkas tapo praktikuojantis katalikas.

PROFESIONALAI

Ne vien pamaldūs, sakytume — lengvai tikį, paprasti žmonės, bet ir profesionalai, kai kurie jų pradžioje skeptiški, patiria nuostabių dalykų Medjugorje vietovėje.

Prof. dr. Courtenay Bartholomew iš Trinidado, Vakarų Indijos universiteto profesorius, pasaulinio masto AIDS ekspertas, taip liudija:

“Savo paties akimis aš mačiau saulę sukantis, judant danguje iš savo vietos pirmyn ir atgal, keičiant spalvas ir nesilaikant kosminių gamtos ir mokslo įstatymų... Tą dieną 1988 m. liepos mėnesį keletas mūsų stebėjome tą žavingą, nuostabą keliantį fenomeną... Dievo Motina pasirodo Medjugorje kaip Ramybės Karalienė... Joje yra didžiausia ramybės viltis”.

Šie ir kiti panašūs liudijimai verčia asmeniškai įsitikinti Medjugorje įvykių tikrumu bei vykdyti, ką Apsireiškusioji skatina ir prašo daryti — jos globoje visa širdimi gręžtis į Dievą.

• Vengrų komunistų dienraštis “Nepszabadsag” paskelbė visuomenės apklausinėjimų duomenis. Paaiškėjo, kad 62% piliečių pasisakė, jog jie tikintieji. Tik 12% pareiškė, kad jie materialistai, ateistai. Palyginus su apklausinėjimais prieš 8 metus, tikinčiųjų skaičius Vengrijoje paauugo 9 %. Vengrijoje apie 75% laidotuvių atliekama su religinėmis apeigomis.

Vilniaus gotikos ansamblis

Antano Sutkauskas nuotr.

TREMTINIAI

*Paliko toli savo tėviškės stotį,
Gimtinių laukų nematyti seniai.
Ne turtų, ne laimės keliauja ieškoti.
Lietuviškos žemės liūdni tremtiniai.*

*Išdžiūvusios burnos ir užverktos akys,
Ir kūdikių alkano klyksmo kančia...
Ir motinų širdys kraujuodamos plakės,
Ir geso gyvybės kovoj su mirčia.*

*Toli pasiliko tėvynės dirvonai,
Sugriautų sodybų apleistos vietovės,
Kur, "Stalino saulei" pašvietus raudonai,
Lietuvis neteko taikos ir gerovės.*

*Plombuotų vagonų grotuoti langeliai
Ir bado, ir troškulio kupinos dienos...
Prašvito juk saulė ir tremtinio daliai
Pro šaltas, rasotas kalėjimo sienas...*

*Toli siaudžia tėviškės girios ir lankos —
Ir laimė, ir džiaugsmas toli pasiliko.
Tik tvankūs vagonai riedėdami trankos
I "plačią tėvynę" raudono grobiko.*

*Kada bus kelionės kentėjimų galas,
Nuvargusios akys išvelgt neįmano:
Ledinis Altajus, laukinis Uralas
Ir nusiaubtos stepės rūstaus Kazachstano.*

.....

*Aptemo jų žvilgsnis nuo tvaiko ir ūko,
Aplink tuštumą ir beribę naktis.
Susidrumstė siela, ir mintys nutrūko,
Ir šaltą dvelkimą pajuto širdis.*

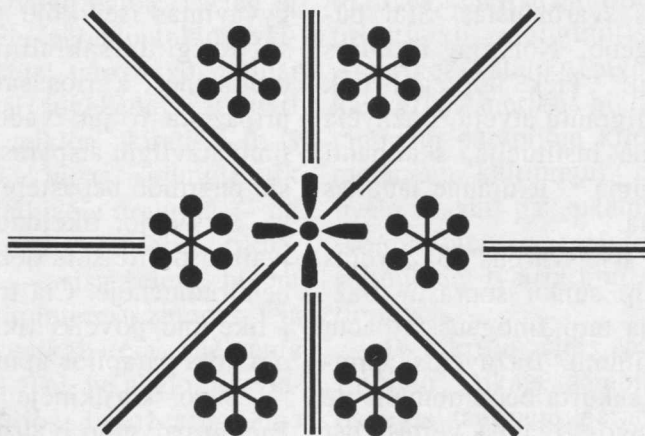
*Su neviltim žiūrau į tekančią saulę raudoną:
Ji klaikų darbymetį mano dienos pranašauja.
Jau eina pjovėjų su žvilgančiais dalgiais kolona,
Ir virpa kietai rankavėtą suspaudusi sauja.*

*Bet niūrūs ir vieniši tekančios saulės pjovėjai.
Jų dalgių šešėliai pro galvas užlinko juodai.
Ne dainos juos lydi, tik užauja dulkėmis vėjai,
Ir širdį baugina siaubu pranašingi vaizdai.*

*Bus žemėje audros, bus užtvankas griauinančios liūtys,
Gaisrų ugniaspalviai liežuviai padanges laižys.
Pavirs pelenais mūsų dirvų ir sėjos, ir pjūtys,
Ir siela prekiauti mus gundys gudrusis žaltys.*

*Ateis ta diena, kuomet broly pajusime Judą.
Jau išgamų knibžda šešėliuos niekšinga gauja.
Jau sūnų ir dukrą prieš tėvą ir motiną pjudo
Ir pagiežą kursto klusniųjų vergų minioje.*

*Bijūnų ir rūtų šalie, mano žeme gimtoji!
Paplūsi tu ašarom, karštu sruvensi krauju.
Bet šiandien, kol tekančia saule raudonai dienoji,
Linkiu tau atgimt su rytojaus pasauliu nauju.*

PARAPIJA IŠEIVIŲ GYVENIME

(Žodis, tartas Pasaulio lietuvių IV kultūros kongrese, Religijos sekcijoje, Kanadoje)

ALGIMANTAS NORVILAS

Palikdami tėvynę, mes tarsi paliekame namus. Kas tautiškai brangu — gamtovaizdis, paminklai, net asmeniniai ryšiai — yra prarandami; lieka tik dvasinės vertybės: tautinis nusiteikimas, kalba ir tikėjimas. Todėl išeivijoje tautiškai gyvuoti tik galime šių dvasinių vertybių dėka, ugdant naujus tarpusavio santykius bei puoselėjant kultūrinę veiklą.

Jau ne vienai tautinei mažumai ilgiau svetur užsibuvus, ne viena iš jų yra išsamiau tyrinėta. Tad šiuo metu jau galima gana tiksliai pasverti įvairių dvasinių vertybių reikšmę tautiškumo palaikymui išeivijoje. Ir iš tikrųjų nereikia daug dairytis, kad pastebėtume, jog religija — tikėjimas vaidina nepaprastai svarbų vaidmenį, palaikant tautinį gyvastingumą. Iš Heinz Kloss studijų žinome, kad tik tos bendruomenės, kuriose religinė vertybė tapo pagrindinė, yra sugebėjusios savo kalbą ir tautinę formą išlaikyti ištisus šimtmečius.¹ Čia galima suminėti Pensilvanijos vokiečius, žydus ortodoksus ir Kanados prancūzus. Kloss įsitikinimu, lyginant su kitais veiksniais, religinis veiksnys tautinio gyvastingumo palaikymo atžvilgiu yra pats svarbiausias. Štai būdingi Einer Haugeno, Norvegų išeivijos tyrinėtojo, žodžiai: "Tiek norvegų, tiek apskritai ir kitų imigrantų atveju, Bažnyčia yra toji pagrindinė institucija, skatinanti savo kalbos vartojimą"² ir drauge tautinės sąmonės palaikymą.

Iš kur kyla šis svarbus Bažnyčios vaidmuo, nėra taip sunku suprasti. Bažnyčia tarpininkauja tarp žmogaus ir pačių giliausių jo įsitikinimų. Bažnyčios apimtyje žmogus ir jo sukurta bendruomenė ne tik tampa prasmingos, įgauna vertės, bet

galop pasiekia ir išganymą. Todėl žūt būt Bažnyčia turi būti išlaikyta bei apginta su visais jos pavidalais. Šiuo atžvilgiu visai nekelia nuostabos Herve Lemaire pastaba apie Naujosios Anglijos prancūzus: Jiems "netekti kalbos reiškė netekti tikėjimo, o tikėjimo netekimas buvo lygus amžinybės praradimui".³ Tad ar apsimokėjo prarasti amžinybę kalbos nemokėjimo sąskaiton? Vargiai. Todėl prancūzai per keletą dešimtmečių neblogai išmokdavo prancūzų kalbą.

Priešingai, kur tėvų tikėjimas yra prarandamas, ten sparčiai sunyksta ir tautinė sąmonė. Pavyzdžiui, tie norvegai, kurie iš liuteronų pereidavo į mormonų tikėjimą, greitu laiku netekdavo ir savo kalbos.⁴ Apskritai netekti tikėjimo yra tarsi netekti gaivinančio šaltinio, kuris tautinę bendruomenę buria ir stiprina. Tautinė forma be tikėjimo iš esmės įgauna tik reliatyvų pobūdį. Juk yra nesąmonė statyti lietuvių tautybę prieš gyvenamo krašto tautybę. Tokiu atveju bus renkama ta tautybė, kuri artimesnė, suprantamesnė ir daugiau žadanti.

Iš išeivių istorinės perspektyvos galima teigti, kad tautinės bendruomenės gyvimasis išeivijoje yra glaudžiai susijęs su religiniu-sakraliniu pagrindu. Bendruomenės, kurios savo religinį pagrindą pripažįsta ir juo vadovaujasi, yra nutautimo atžvilgiu atsparesnės, negu tos, kurios šio pagrindo nepastebi ir neįvertina.

Be abejo, tikėjimo įtaka išeivių tarpe įvairiai pasireiškia tiek per asmenis, tiek ir bendruomenėje. Čia trumpai žvilgtelėsime į tikėjimo poveikį tikinčiųjų šeimos židinio arba parapijos apimtyje.

Savo klasikinėje studijoje Raymond Breton palygino įvairių veiksmų — jų tar-

pe parapijų (Bažnyčių), savišalpos organizacijų ir spaudos — įtaką bendruomenės ryšius puoselėjant išeivių tarpe. Jis atrado, kad parapijos, labiau negu kiti veiksniai, buria žmones draugėn, jungia į atskirą telkinį. Įdomu, kad parapija veikia ne vien tuos, kurie ją lanko, nes „apylinkėse, kur yra parapija, ir ją nelankantieji su savaisiais artimiau bendrauja“.⁵ Pratešdami Breton studijos duomenis, Leo Driedger ir Glenn Church parodė, kad kaip tik tos bendruomenės, kurios spiečiasi apie savo religines bei kitas institucijas, pajėgia išlaikyti savo tautinę tapatybę. Šis susitelkimas gali reikštis dviem būdais: prancūzų atveju jis pasireiškia senųjų rajonų prisiglaudusių prie parapijos išlaikymu iš kartos į kartą, o žydų atveju — masiniu naujų rajonų apgyvendinimu, kur tuoju atkuriamos religinės bei kultūrinės institucijos. Priešingai, tos bendruomenės — pavyzdžiui, skandinavų — kurios apie savo bažnyčią nesusiburia, pasklinda tarp vietinių gyventojų, greitai pasuka asimiliacijos keliu.⁶

Kokiu pagrindu, būtų galima paklausti, parapija pajėgia žmones sujungti savon bendruomenėn? Gana tiksliai atsakymą į šį klausimą nurodo ši Haugeno pastaba: „Bažnyčia nestovėjo viena (atseit savo pastangomis išlaikyti kalbą bei tautinę sąmonę)... Susikūrė ir aibė pasaulietiško organizacijų... Daugumas jų taip pat stengėsi išlaikyti norvegų kalbą. Tačiau jų pastangos šiuo atveju nebuvo tokios vaisingos kaip Bažnyčios; taip buvo dalinai dėl to, kad jos retai sugebėdavo įtraukti visą šeimą į savo veiklos akiratį“.⁷ Ir iš tiesų, pvz., sporto klubas sujungia tik sporto mėgėjus, suvalkiečių draugija — tik iš Suvalkijos kilusius gyventojus, o parapija jungia visus — visą šeimą, būtent visas kartas ir visokių interesų žmones. Čia sueigai susiburia vaikai, čia sueinama kultūrinei vakaronei. Tai, be abejo, tik vienas svarbus parapijos bruožas — jos

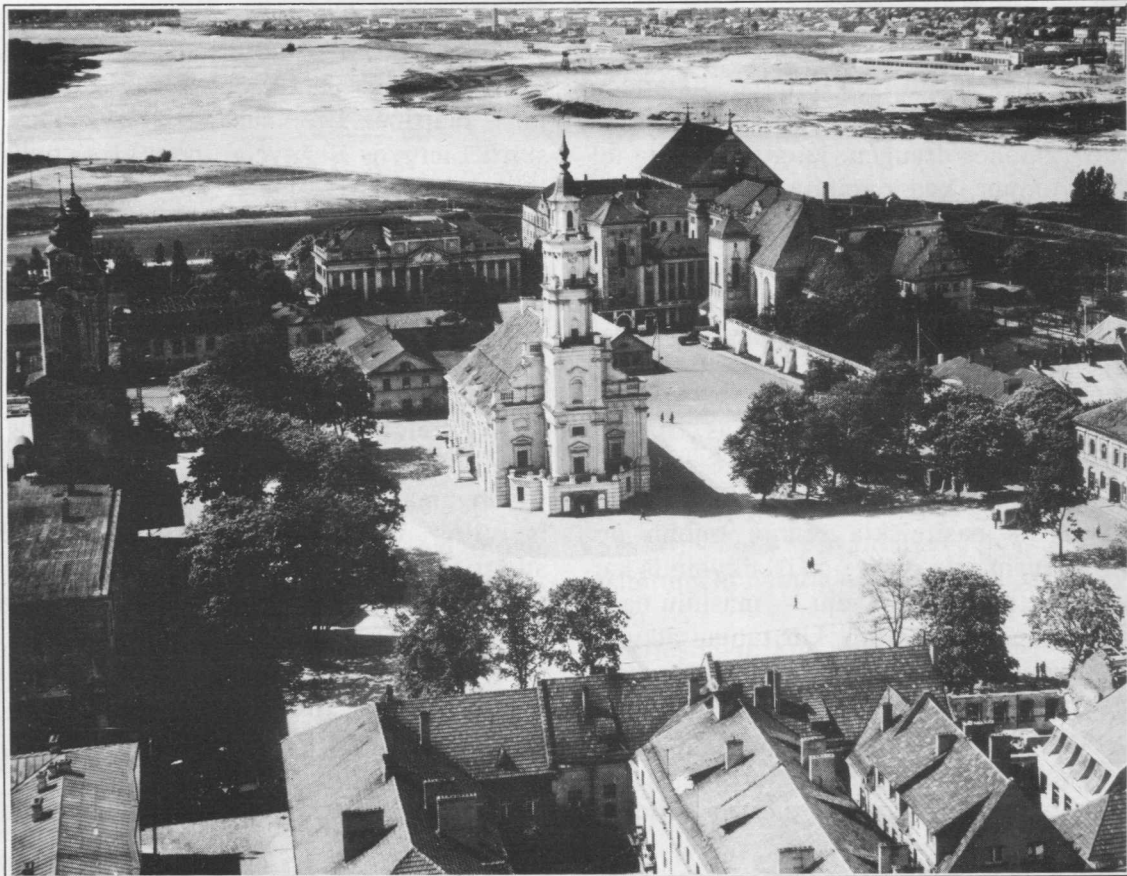
visuotinumai. Tačiau ir kitais atžvilgiais parapija giliai žmones veikia: savo apeigomis juos jaudina, savo sakramentais juos suartina. Broniaus Kviklio žodžiai, skirti Lietuvos Bažnyčiai, ne mažiau tinka ir išeivių Bažnyčioms: „Čia jie kiekvieną šventadienį rinkdavosi, kad sustiprėtų dvasia, išgirstų Dievo Žodį, pagaliau, kad sužinotų, kas apylinkėje ir pasaulyje vyksta. Čia vyko svarbiausi jų gyvenimo įvykiai: krikštas, sutuoktuvės, pagaliau iš čia palydėti į amžino poilsio vietą“.⁸

Apžvelgus šiuos parapijos bruožus, aiškėja ir jos galia palaikyti tautinį gyvingumą. Labiau negu bet kokia kita išeivijos institucija, parapija pajėgia atkurti paliktąją tautinę tikrovę plačiausiu mastu: visus jungdama ir suteikdama progą įvairiai pasireikšti, ji tautinę tikrovę sukonkretina, padarydama ją apčiuopiamą ir ateinančiom kartom.

Tačiau reikia pripažinti, kad parapijų padėtis išeivijoje dažnu atveju yra ir problematiška. Čia paliesime keturis šio problematiškumo atvejus:

1. *Vietinės Bažnyčios nepalankumas.* Ne paslaptis, kad tautinės parapijos kartais yra susilaukusios nepalankumo iš vietinės hierarchijos. Praeityje pasitaikydavo, bent Amerikoje, ir gana aštrių susikirtimų.⁹ Tačiau šio priešiško poveikis nėra buvęs toks didelis, kaip kartais manome. Čia dažnai sutinkame daugiau jausmų negu tikrovės. Geriausia prie šio priešiško prieiti, jį stengiantis suprasti. Bent Amerikos katalikų atveju, ypač praeityje kai kurių Amerikos hierarchų priešiškas tautinėm parapijom kildavo kaip atoliepis metamam kaltinimui, esą Katalikų Bažnyčia nesanti pakankamai patriotiška. Pastaruoju metu, manau, jis dažniausiai atsiranda dėl įvairių biurokratinių nesusipratimų.

Iš tikrųjų šiais povatikaninio susirinkimo laikais sąmoningo priešiško pavojaus tautinėm parapijom yra išnykęs.

Kauno Rotušės aikštė

Antano Sutkaus nuotr.

Vis giliau išvelgiama, kad Dievo garbinimas bet kokia tautine forma yra nelygstama teisė. Savo santykiuos su vietine Bažnyčia mes turime drąsiai reikalauti, kad ši teisė būtų ne tik apsaugojama, bet ir puoselėjama.

2. *Vidiniai vaidai.* Būdama žmogiška institucija, nenuostabu, kad ir parapija gali būti paliesta žmogaus gyvenimą lydinčios nesantaikos bei nesklandumų. Paprastai ši nesantaika parapijos gyvenime kyla tarp jos vadovų (klebonų, kunigų) ir parapijiečių. Pradžioje šie įvairūs nesusipratimai gali atrodyti menkučiai: vaikams neleidžiama vieną vakarą vartoti salės sportui, klebonas atsako kambarį kokiai lietuviškai

organizacijai ir t.t., bet, žiūrėk, jie staiga įsiliepsnoja į skaudų susikirtimą.

Visa šitokios nesantaikos nelaimė yra ta, kad pažeistiems asmenims yra labai lengva nuo parapijos pasišalinti, kas dažnai ir padaroma. Be abejo, toks pasišalinimas ne tik pažeidžia parapijos darną, bet ir silpnina tautinį atsparumą. Sumažėjus parapijiečių skaičiui, mažėja ir tos bendruomenės tirštumas, kuris yra kritiškai svarbus gimtosios kalbos ir tautinės sąmonės palaikymui. Kas dar liūdniau, yra tai, kad tie, kurie pasišalina, paprastai ir nebegrižta. Parapijos vaidai yra daug skaužiau tautinį atsparumą pažeidę, negu bet koks vietinės bažnyčios priešiškumas.

Be abejo, didžiausią atsakomybę už parapijos darną turi klebonas, kaip parapijos galva. Jis yra tas asmuo, kuris, bendradarbiaudamas su pasauliečių atstovais, turėtų parapijos padėti stebėti, likdamas viskam atviras, ir taisyti kilusius nesusipratimus. Gal viena svarbiausių taisyklių, kurios šiuo atveju reikėtų laikytis, — tai pasitenkinimo lygis jaunimo ir jaunų šeimų tarpe. Jeigu kur jaunimo ir jaunų šeimų tarpe pasireiškia nepasitenkinimo, reikia tuojau imtis priemonių jį pašalinti.

O kokia šiuo atveju turėtų būti pasauliečių laikysena? Jų pareiga yra atvirai pareikšti savo nuomonę ir teikti galimus sprendimus kilusiems nesusipratimams pašalinti. Žinoma, neretai šis kelias pareikalauja daug kantrybės.

3. *Aktyvaus dalyvavimo stoka.* Lietuviams, deja, dėl įvairių priežasčių dar nėra pavykę susidaryti pasauliečio, kaip aktyvaus parapijos nario, modelio. Pasauliečio vaidmuo tradiciškai yra buvęs daugiau stebėtojo, negu aktyvaus dalyvio. Gal dalinai todėl nemažas lietuvių tikinčiųjų skaičius, atrodo, iš viso parapijos gyvenime nedalyvauja.

Nors aktyviai bažnyčioje nedalyvaujama, iš jos vis tiek yra daug tikimasi. Užuoat supratus bažnyčią kaip tikslą savyje, kurį visi esame pakviesti puoselėti bei ugdyti, ją linkstame, kaip Antanas Maceina pastebi, paversti priemone tautinės sąmonės išlaikymui.¹⁰ Šitokią Bažnyčios supratimą galima užtikti ne viename pasisakyme. Štai tokio pasisakymo pavyzdys, paimtas iš *Draugo* vedamojo: "Deja, taip nebuvo sugalvota. (Tai yra, įsteigti Lituanistinę katedrą). Daugumas išeivijos rūpinos tik parapijos organizavimu ir jų ribose vykstančia veikla. Gal ir toks nusiteikimas prisidėjo prie to kelio, kuriuo pasuko ankstyvesniosios išeivijos antroji karta ir nuėjo ne į tą pusę. Vien tik parapijinis veikimas lietuvių bendruomenės perduoti tai kartai nesugebėjo".¹¹ Mintis, kad Litua-

nistikos centras galėtų tapti pagrindu lietuvių bendruomenės išlaikymui, iš tikrųjų yra nesusipratimas. Ne bendruomenė remiasi Lituanistikos centru, o priešingai — toks centras remiasi bendruomene. Todėl Lituanistikos centras tik tol gyvuos, kol gyvuos pati bendruomenė. Praeityje ne viena išeivių bendruomenė yra įsteigusi net atskirus universitetus (kolegijas), tačiau ir šie sunykavo, pradėjus silpnėti pačiai bendruomenei.

Čia daroma autoriaus sugestija, esą lituanistikos centrų steigimas būtų lietuvių bendruomenės išgelbėjęs, yra ir istorinė, ir psichologinė negalimybė. Vien su šia nauja priemone, užuoat praradę tik antrąją kartą, būtumėm netekę ir pirmosios. Ne parapijos yra kaltos, o mes patys, kad savo parapijas apleidome.

Pasauliečio santykio su parapija klausimas lietuviuose, be abejo, laukiasi pergalvojimo. Pasyvaus nario modelis jau nebetinka. Gilesniu mūsų tikėjimo supratimu, pasaulietis nėra pašauktas būti tik stebėtoju, o aktyviai jungtis savo talentais bei sugebėjimais į įvairias parapijos gyvenimo sritis. Reikia džiaugtis, kad vysk. Baltakio ir jo bendradarbių pastangomis jau pradedama ši klausimą gvildinti.

4. *Jaunosios kartos praradimas.* Tačiau jau dabar žinome, kad išeivijos sąlygomis jaunoji karta ir parapijos rėmuose savo tautinį pavidalą didžia dalim praranda. Šiuo atveju ano vedamojo pastaba, kad jaunoji karta nusiisuko nuo tėvų tautos, aplamai yra teisinga. Bet tai yra bemaž visuotinis reiškinys. Žinoma, tose parapijose, kur vyrauja darna bei pastovus bendradarbiavimas, šie pasikeitimai gali būti nukelti viena ar kita karta į priekį. Tačiau ilgai nie vienas vis tiek ateina. Tai tik parodo, kad gyvenamos aplinkos įtaka yra tokia milžiniška, jog ir parapijos sukeldavo nemaža maišaties, kada vyresnieji dar norėdavo laikytis senųjų papročių, o jaunieji juos keisti, prisitaikant prie aplinkos gyvenimo.

Geriausias būdas šiuos pasikeitimus sutikti yra juos numatyti ir, kiek galime, jiems pasiruošti. Užuoat aimanavus, kad jaunieji nutausta, verčiau džiaugtis tais, kurie dar tautiškai yra sąmoningi. Iš parapijos šie pasikeitimai pareikalauja nemaža takto ir apdairumo, nes reikia ir lietuviškai kalbančius, ir nekalbančius patenkinti. Tačiau, nors ir žlugtų veikminė (funkcinė) lietuviybė, jei parapija išliks pastovi, neišsibarsčius, ji dar gali struktūrinio pobūdžio lietuviybę išlaikyti ilgus ilgus metus. Čia lietuviybė rusens kaip praeities paveldėjimas, pasiruošusi suliepsnoti tautai kritiškų momentu.

Nors, kaip matome, parapija išeivijos sąlygomis turi nemaža sunkumų, ji vis tiek tobuliausiai atkuria kaimynystės aplinką, kurios užuovėjoje tautybė gali ilgiau gyvuoti. Kas atsitinka, kai apleidžiame savo parapijas, gražiai nusako Maceina šiais trumpais žodžiais: "Apleisti Dievo Namus reiškia pamiršti keleivinę savo būtį".¹² O išblėsus keleivinei sąmonei, jos vieton stojasi įsikūrimo sąmonė. Lemaire štai kaip sako apie Naujosios Anglijos prancūzus, kurie, nutarę palikti savo slėniuos prisiglaudusias parapijas, keldavosi į pašlaites pas vietinius gyventojus: "Atsiskyrę nuo savo tautinių parapijų, jie pradėdavo lankyti teritorines bažnyčias, ir jų vaikai netrukus asimiliuodavosi".¹³

Linkėjimai, kuriuos norėčiau jums pareikšti parapijų atžvilgiu, gal gražiausiai atsispindi šiuose laiško žodžiuose, paimtuose iš Lietuvos pagrindžio leidinio *Lietuvos ateitis*. Jie yra skirti laisvajame pasaulyje gyvenančiam Lietuvos jaunimui:

"Visų pirma, jei gali — grįžk. Gal tau šis kvietimas yra netikėtas ir nerealas, gal užpykdys ne vieną vyresniųjų. Jei ir įmanoma grįžti Lietuvon, tai tikriausiai Tau tai būtų labai skaudu, kaip skaudu buvo ir tavo tėvams palikti Lietuvą ir išvykti svetur. Tačiau tai labai svarbu dėl Tavęs paties ir Tavo būsimų vaikų. Vieta, kur

žmogus gimė ir augo, suriša jį visam gyvenimui ypatingu ryšiu. Ta prasme tu turi kitą tėvynę. Todėl tavo grįžimas būtų auka vardan būsimų Tavo vaikų. Suprantame, kad tai per daug sunku. Bet grįžti reikės. Jei negalėsite sugrįžti dabar — gyvenkite grįžimu, gyvenkite, Jono Meko žodžiais, nuolatinėje kelionėje į Lietuvą".¹⁴

Abejoju, ar kas, tai išgirdęs, skubės ruoštis grįžimui į Lietuvą. Gal, kaip laiške sakoma, mums dabartiniu metu tai būtų per didelė auka. Tačiau visiems mums linkiu — tiek katalikams, tiek evangelikams — sugrįžti į mūsų lietuviškas parapijas. Grižkime labiau sąmoningi, grįžkime pasiryžę dvasia atsinaujinti. Tik savo parapijose mes pajėgsime pergalėti visus tuos skirtumus: idėjinius, profesinius, politinius, kurie mus skiria. Tik parapijose mes pasijusime vienos šeimos, vienos tautos nariai.

¹ Heinz Kloss, "German-American language maintenance efforts", Jashua Fishmano red. veikale *Language loyalty in the United States* (The Hague: Mouton, 1966)

² Einar Haugen, *The Norwegian language in America* (Bloomington: Indiana University Press, 1969), p. 238.

³ Harve B. Lemaire, "Franco-American efforts on behalf of the French language", Fishman, *Language loyalty in the United States*, p. 254.

⁴ Haugen, *The Norwegian language in America*, p. 283.

⁵ Raymond Breton, "Institutional completeness of ethnic communities and the personal relations of immigrants", *American Journal of sociology*, 70 (1964), p. 197.

⁶ Leo Driedger ir Glenn Church, "Residential segregation and institutional completeness: A comparison of ethnic minorities", *Canadian review of Sociology and Anthropology*, 11 (1974), p. 30-52.

⁷ Haugen, *The Norwegian language in America*, p. 238-239.

⁸ Bronius Kviklys, *Lietuvos Bažnyčios VI tomas: Kaišiadorių vyskupija* (Chicago: Amerikos Lietuvių bibliotekos leidykla, 1987), p. 600.

⁹ Apie imigrantų ir vietinės hierarchijos konfliktus Amerikoje yra nemaža rašyta. Čia nurodysime

**“Mielas pone Jėzau,
pasakyk man, ką daryti ?”**

(Tėsinys)

Gražina Kriaučiūnienė

Mokyklos dažnai yra pasikartojanti vaikų skriaudimo vieta. Mums atvykus į Ameriką, dypukų vaikai buvo pašiepiami, kad nemoka angliškai kalbėti. Mano draugė Leonė pasakojo, kaip mokytoja ją iššaukdavo prieky klasės ir viešai tyčiodavosi iš jos keisto tarimo ir iš žodžių stokos anglų kalboje. Vienas mano išgyvenimas pašiepimo atveju kitaip pasibaigė. Jau pirmaisiais metais šiame krašte ne kartą teko išgirsti: “You damn foreigners”. Pasiskundus šeimoje, tėvelis pamokė į tai nekreipti dėmesio, nes šiame krašte visi yra svetimšaliai, tik indėnai čia buviai. Po ketverių metų, lankant

gimnaziją, muzikos mokytoja kažkodėl užpyko ant mūsų, lietuvių, išvadino “trouble-making foreigners” ir įsakė visoms šešioms iš klasės išeiti ir daugiau negrįžti. Nužygiavome pas mokyklos vedėją pasiaiškinti. Mums bekalbant, atvyko, baigus pamoką, muzikos mokytoja ir pradėjo šaukti, kokios mes nedrausmingos, netaalentingos. Mes jau visos beveik ašarose, kai prisiminiau tėvelio pamoką, tad ir pasiskundžiau vedėjai, kad mus vadino “foreigners”, kai Amerikoje tik indėnai yra “natives”. Nepagalvojau, koks tai įžeidimas šioms prancūzų kilmės Amerikos patriotėms vienuolėms. Vedėja, kai atgavo žadą, man pasakė, kad mergaitės buvo išmestos iš mokyklos už mažesnį prasižengimą. “Bet teisybė, ką sakau — nepakeisit”, sumurmėjau. Per ateinančią muzikos pamoką pati mokytoja mus, lietuvaite, pasišaukė atgal į pamoką ir toliau svetimšalėm nevadino.

Per daugelį metų pedagoginis paruošimas nepadarė ypatingų šuolių priekin. Vienas mano sūnus antrame skyriuje patyrė dresūros metodus, kurie buvo uždrausti, kaip per žiaurus, JAV kariuomenėje. Būtent už vieno vaiko nusižengimą visi buvo nubausti. Kartą buvo taip. Mokytoja sakė, kad grįždami po pertraukos visi susirenka į klasę, ir tik paskui eis vandens atsigerti. Kiti nepaklausė, tad visi negalėjo eiti atsigerti. Žodžiu, tie, kurie mokytojos paklausė, buvo nubausti. Na, ar neįdomi logika?

Jau kuris laikas rūpinamasi, kad šeštadieninės mokyklos neturi prieauglio. Tačiau kiek kreipiamas dėmesio, kokia pedagogika ten vyksta? Maniškiai šeštadieniais keldavosi prieš šeštą valandą ryto laikraščius išnešioti, paskui beveik šimtą mylių važiuodavo į pamokas. Kartais laikraščius vėliau atveždavo. Vaikai, pastebėję, kad gali pasivėluoti į mokyklą, visai nevažiuodavo. Pasirodo, kad pasivėlavusieji būdavo nušvilpiami. Taigi mokytojas nustatydavo kitus mokinius prieš vėluojančius, o kadangi klasėje buvo stiprios “klikos”, tai jie mielai švilpdavo “pašaliniam”. Tad, užuot skatinus tuos, kurių didesnės pastangos šiuose moksluose dalyvauti, juos pašiepdavo. Visi trys sūnūs baigė pradžios ir aukštesniąją mokyklą, tačiau toks “auklėjimas” du vaikus atkratė nuo lietuviybės.

šiuos du šaltinius: Charles Shanabruch, *Chicago's Catholics* (Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1981) ir anksčiau minėtas Lemaire.

¹⁰ Antanas Maceina, *Ora et labora: Bažnyčios ir kultūros klausimu* (Perugia, Italija: Pliniana, 1987).

¹¹ Bronius Nainys, “Lituanistikos katedros nauda lietuviybės išlaikyme”, *Draugas*, Nr. 105 (1986 gegužės 30), p. 3.

¹² Antanas Maceina, *Saulės giesmė* (Brooklyn, NY: Pranciškonų spaustuvė, 1954), p. 334-335.

¹³ Lemaire, “Franco-American efforts on behalf of the French language”, p. 261.

¹⁴ Lietuvos jaunimas, “Laiškas laisvajame pasaulyje gyvenančiam Lietuvos jaunimui”, *Lietuvos ateitis* (periodinis jaunimo leidinys), Nr. 7 (1983).

Emocinis skriaudimas taip pat vyksta ir pasyvia forma. Tai pasireiškia vaiko ignoravimu, kai jis gerai elgiasi, stoka pagyrimo už gerai atliktą darbą, neišklausymu, kai vaikas kalba apie savo pasiekimus. Toks tėvų elgesys ne visada vyksta iš blogos valios. Kai maži vaikai ramiai žaidžia, nesinori jų trukdyti su komplimentais. Juk reikia tokį "brangų" laiką motinai išnaudoti, su darbais pasivyti. Taip pat pirmiau buvo mada vaikams tiesiogiai komplimentų nežerti, kad nepasikeltų į puikybę. Tačiau šio emocinio maisto vaikai namie negaudami išvysto menkavertiškumo jausmą. Kai kurie pradeda sistematiškai blogai elgtis, nes žino, kad tada bus nubausti. Pasąmonėje ieško tėvų dėmesio ir, jeigu jo negauna geru elgesiu, gal išgaus blogu. Mat emociškai geriau būti baudžiamam negu ignoruojamam.

Lytinis vaikų piktnaudžiavimas pasireiškia trijose kategorijose: nefizinis (netinkamas nuogumo rodymas, šlykšti kalba per telefoną), fizinis (lytinis lietimas ar santykiavimas), skriaudimas (išprievartavimas ir mušimas). Tokie incidentai gali atsitikti tik vieną kartą, bet gali ir pasikartoti. Šio piktnaudžiavimo aukos yra bet kurio amžiaus vaikai. Tai reiškia, kad nei amžius, nei lytis vaiko neapsaugos. Šiomis dienomis galima visur rasti labai daug informacijos apie lytinį vaikų skriaudimą. Čia paminėsiu svarbiausius aspektus.

Statistika rodo, kad vaikų piktnaudžiautojas gali būti bet kuris asmuo, nors daugiau kaip 80% yra vaikams pažįstami, t.y. giminės, draugai, kaimynai, vaikų priežiūrėtojai (baby-sitters). Šie asmenys ypač yra pavojingi, nes turi sąlygas skriaudimą kartoti. Didesnis vaikų skriaudėjų procentas yra vyrai, bet yra ir moterų. Pagal visus duomenis, pusė skriaudėjų buvo žemiau 31 metų, tik 10% — daugiau kaip 50 metų amžiaus.

Skriaudimas gali įvykti bet kur, pvz., pažįstamoje aplinkoje (namuose, kaimynystėje, pakeliui į mokyklą), viešose vietose (parke, žaidimų aikštelėse, kino teatre), svetimose vietose (miškuose, stovyklavietėse).

Skriaudikai vaikus kontroliuoja trimis būdais: prievarta, manipuliacija, papirkimu. Rezultatas — vaikui traumiška žala, kuri reikalinga profesinės pagalbos. Tėvai gali vaikui padėti, jį emociškai remdami, įtikindami, kad

tai nebuvo jo kaltė, juo tikėdami. Taip pat reikia kiek galima daugiau išgauti informacijos, kada ir kaip jie buvo skriaudžiami, nedelsiant gauti gydytojo pagalbą ir pranešti policijai. Tėvams nelengva tokius įvykius kelti į viešumą, nes liudijimas teisme prieš skriaudiką taip pat gali būti vaikui traumiškas išgyvenimas. Kai kurios valstijos bando šią traumą kaip galima labiau sumažinti. Pvz., Michigane 1988 m. buvo priimtas įstatymas vaikams šiose aplinkybėse apsaugoti. Vaikų liudijimas gali būti iš anksto vaizdajuostėje užrašytas; teisme baldai taip sudėti, kad vaikui nereikėtų žiūrėti į savo skriaudėją; suaugusysis gali būti su vaiku per visą teismo procedūrą.

Žiauriausias atvejis būna tada, kai vaiko skriaudikas yra giminė (incest). Lietuvoje tai ne naujiena. Praėjusią vasarą "Drauge" skaičiau apie Žagarės Barborą, kuri, bandydama išvengti savo tėvo gašlių pasikėsinimų, išsoko iš antro aukšto pro langą ir žuvo. Tai įvyko prieš šimtą metų su viršum. Tokiose aplinkybėse vaikas neranda šeimos ratelyje užtarėjo, nes ne visada antroji poros pusė (pvz., motina) vaiką užstoja. Tokiems nusikaltimams (incest) iškilus į viešumą, Nancy papasakojo, kaip jos vyro pusseserė ilgus metus buvo savo tėvo išprievartaujama. Dabar ji ištekęjus, bet vis dar terapijoje. Ji vieną kartą savo motinai pasiskundė, kaip su ja buvo elgiamasi. Motina atsakė: "Tai kad dažnai patėviai su savo podukromis taip elgiasi..." Manau, kad toks atsakymas parodo, kaip kartais motina tokio įvykio nepastebi arba nenori pastebėti.

Per Oprah Winfrey programą ši tema buvo diskutuojama. Vienos šeimos trys mergaitės pasakė, kad per dešimt metų jos pagimdė dvylika vaikų, kurie buvo jų tėvo užvaisinti. Tėvas, dabar kalėjime, per telefoną kalbėjo ir pasakė, kad dukros meluoja, joms patiko su juo santykiuoti. Be to, ir mama tuo pačiu metu būdavo lovoje. Sutinku, kad toks įvykis yra labai kraštutinis, bet vis tiek tai parodo, kaip kartais su vaikais elgiamasi ir kiti daug dėmesio nekreipia į kaimynystėje esamus nenormalumus. (Šių mergaičių tėvas buvo protestantų kunigas, tačiau jų parapija nekreipė dėmesio, iš kur toje šeimoje tiek naujagimių atsirado).

Skriaudikų eilėse pirmą vietą užima pedofilija (lytinis santykiavimas su vaikais).

Vilniaus Lazdynai.. Dešinėje — televizijos bokštas, ketvirtas aukštumu pasaulyje

Antano Sutkaus nuotr.

Tokie asmenys nepajėgia emociškai bendrauti su to paties amžiaus žmonėmis. Tokius labai sunku pagydyti, nes ilgai trunka ir reikia dirbti uždaroje sąlygoje. Terapijoje vartojama Pavlovo dresūra. Po pirmo gydymo dresūra vis turi būti kartojama, nes ilgainiui gali "išsitrinti".

Iki šiol teismuose beveik visas teises turėdavo skriaudikas. Mažų vaikų ne visad tikėdavo, ypač kai skriaudikas būdavo koks žinomas asmuo, apylinkės "šulas". Manau, visi žino Marilyn Monroe jaunystės pergyvenimą. Tame pačiame name kambarį nuomavo rimtas, "doras" vyras, kuris ją suviliojo ir toliau lytiškai išnaudojo. Kai ji pasiskundė, buvo išbarta, kad tokį puikų vyrą taip negražiai šmeižia. Šiomis dienomis jau vaikai būna

išgirsti, jų skundas rimtai priimamas. Tačiau nuteistam dar vis duodamos labai lengvos bausmės. Maždaug po pusmečio jis vėl gali laisvai vaikščioti ir kitus vaikus skriausti. Tokių pasikartojusių skriaudėjų yra gana daug. Kol nebus jiems pritaikomos didesnės bausmės, vaikai ir toliau neturės tvirtesnės užuovėjos.

Pornografija — tai sritis, į kurią taip pat žiūrima pro pirštus. Jei tik kas nori, tokią medžiagą gali lengvai gauti "vardan žodžio ir išsireiškimo laisvės", užtikrintos konstitucijoje. Neseniai televizijos PBS tinklas paruošė puikią programą šia tema. Tarp kitko buvo interviu su "Chester the Molester" karikatūros autorium. Jis tuo metu žaidė su savo dvejų metų dukrele ir nematė nieko piktinančio karikatūroje, kuri buvo spausdinama "Hustler" žurnale. Šioje

karikatūroje Chester su beisbolo lazda laukdavo pasislėpęs mažų mergaičių, kurias viliodavo saldainiais, margučiais, o vieną žydaite — su doleriu ant virvelės. Autorius aiškino, kad Chester yra kvailas, bet taip pat ir mėgstamas (lovable character). Viskas tik komedija. Tačiau ir čia reikalai pasikeitė. Šiomis dienomis Chester negali vilioti mergaičių žemiau 18 metų. Tai vis vienas žingsnis į priekį.

Atsižvelgiant į vaiko teises, negalima nuneigti ir suaugusiojo teisių. Nekaltai apkaltintas labai daug nukečia, neretai praranda darbą, draugus. Nors vaikų lytinis skriaudimas, kaip šeimos liga, palyginti neseniai „iškilo į viršų“, tačiau jau spėjo įgyti isteriškas proporcijas. Pernai net pusė milijono asmenų buvo nekaltai apkaltinti. Šis fenomenas atsirado padidėjus ištuokų skaičiui ir motinoms praradus „automatinę“ vaikų globą. Prieš dešimtį metų tėvai pradėjo reikalausti savo teisių. Teismas pradėjo atkreipti dėmesį ne į tėvų lytį, bet į vaiko interesus. Motina, norėdama gauti vaikus savo globon, turėjo įrodyti, kad vaikui su tėvu gyventi būtų žalinga. Geriausia tam priemonė — įrodyti, kad tėvas vaikus skriaudžia, ypač seksualškai, nes, turint tokį įrodymą, teismas greičiau „veikia“.

Dr. Richard A. Gardner savo straipsnyje pabrėžia, kad prieš dvejus trejus metus vaikai, kurie skundėsi lytiniu skriaudimu, greičiausia sakė tiesą. Tačiau sąlygos pasikeitė. Mokykloje vaikai yra mokomi ir gauna įvairių informacijų apie lytinius dalykus. Per televiziją prisižvejoja dar daugiau. Tad jie yra neblogai informuoti net ir apie formalią terminologiją.

Jei nėra fizinių žymių, tai tik profesionalas gali nustatyti, ar vaikas buvo lytiškai nuskriaustas, ar tik meluoja, fantazuoja, bandydamas kam nors (dažniausiai motinai) įtikti. Bandant atskirti meluojančius nuo tikrai nuskriaustų, kreiptinas dėmesys į nuskriausiojo, skriaudiko ir kaltintojo elgesį.

Meluojantis. laukia progos kam tik gali pasipasakoti, nors, vis kartodamas, faktus sumaišo, neatsimena detalių, sugalvoja neįtikinančias aplinkybes, nerodo jokio kaltės jausmo, nebijo savo „skriaudėjo“. O nuskriaustasis vengia apie tai kalbėti, jaučiasi kaltas, būna išsigandęs, tačiau gali nupasakoti visas smulkmenas ir nesumaišyti faktų, vis karto-

damas, nes tas įvykis yra giliai įstrigęs jo atmintyje. Patologiškai bijo savo skriaudiko, kartais net visų tos lyties asmenų.

Kaltintojo elgesys. Meluojantis mėgsta įvykį padailinti, išpūsti, isteriškai reikalauja bausmės apkaltintajam, nenori nešališko profesinio asmens įvertinimo. O nuoširdus kaltintojas vengia apie tai kalbėti, linkęs kaltę sumažinti, kad apkaltintasis būtų mažiau baudžiamas, linkęs priimti profesinę pagalbą.

Skriaudiko elgesys. Jis dažniausiai būna socialiniu atžvilgiu labai uždaras. Bendravimo ieško tik savo šeimos narių tarpe, kur jis būna dominuojantis. Girdima apie jo papirkimus, pažadus, grasinimus kaltintojui ir kitiems jo šeimos nariams.

Vis dėlto, ar vaikas buvo lytiškai nuskriaustas ar ne, turi galutinai nuspręsti profesionalas. Kitiems labai lengva suklysti ir nekaltą žmogų pasmerkti kalėjiman. Man teko matyti porą televizijos programų, iš kurių susidaro vaizdas, kad, žinant vieną kitą metodą, bet kas gali nustatyti diagnozę. Ypač populiari iš vaikų išgauti informacijų, vartojant anomiškai tikslias lėles. Vadinasi, jei vaikas atkreipia dėmesį į lėlės lytinius aspektus, tai reiškia sensitizaciją — vaikas buvo lytiškai nuskriaustas, antraip — jis į tai nekreiptų dėmesio. Nieko panašaus! Man teko atsitiktinai tas lėles matyti. Visai nenuostabu, kad jos patraukia vaikų dėmesį. Jau dabar kai kurie profesionalai šių lėlių vartojimą smerkia.

Vaiko apleidimas gali būti apibrėžtas kaip padėtis, kurioje atsakingas asmuo tyčia arba dėl apsileidimo ar žinių stokos leidžia vaikui patirti nereikalingą skausmą arba neduoda reikalingų priemonių vaiko fiziniam, intelektualiniam ar emociniam vystymuisi. Apleidimas skiriasi nuo fizinio skriaudimo tuo, kad dažniausiai kyla iš neturto ar informacijos stokos. Jis skirstomas į dvi kategorijas: fizinę ir emocinę.

Fizinis apleidimas — paliekant vieną ir negrįžtant jo paimti. Tokių incidentų apstu žiniose, kai naujagimis randamas šiukšlių dėžėje, ar kelių metų vaikas pamestas didmiesčio kryžkelėje. Fizinis apleidimas galima vadinti ir tai, kai vaikas paliekamas be priežiūros arba mažų vaikų globoje ilgesniam laikui. Apie tokio apleidimo pasekmes galima neretai spaudoje skaityti, kai, gaisrui kilus, mažai va-

kai žūsta, nes nebuvo kam jų išgelbėti. Kitas apleidimo būdas gali būti maisto, tinkamų drabužių ar medicinos priežiūros stoka.

Emocinis apleidimas pasireiškia vaiko ignoravimu arba per ankstyvu pareigų apkrovimu. Tokiu būdu sudaromos sąlygos, kuriose vaikas negali normaliai emociškai vystytis. Vaikai, kurie augo apleisti, ir patys užaugę dažnai savo vaikus apleidžia, nes elgiasi pagal savo vaikystės patirimą. Apleistų vaikų dažniausiai randama tarp jaunų, paauglių motinų, alkoholio bei narkotikų vartotojų. Dažnai apleidžiami vaikai gimę su fiziniais trūkumais, nelegalūs arba nenorėti. Tačiau ši problema pasitaiko ir pasiturinčiose inteligentiškose šeimose, kai tėvai, siekdami karjerų, neturi laiko rūpintis vaiku, kai vaikas praranda dėmesio centrą šeimoje, atsiranda daugiau prieauglio.

Apleisti vaikai būna nusistatę prieš žmones, agresyvūs, stengdamiesi keršyti žmonijai už jiems padarytą skriaudą. Kiti tampa pasyvūs, užsidarę. Tačiau dažnai pasyvūs vaikai užaugę pasidaro agresyvūs, kriminalistai, žudikai. Fontana, aprašydamas žinomų žudikų vaikystę, pvz., Sirhan Sirhan, Lee Harvey Oswald, parodė, kaip šie asmenys buvo skriaudžiami, tad užaugę save sutapatino su savo skriaudikais.

Viską susumuojant, reikia pabrėžti, kad vaikų skriaudimas žmonijai labai daug kainuoja, ne tik finansiškai. Tokie vaikai skriaudžia ir savo vaikus. Taip šis ciklas kartojasi. Padėdami šį ciklą sustabdyti, apsaugosime ateinančias kartas.

Straipsniui medžiaga surinkta iš įvairių protinės sveikatos lankstinukų ir iš šių leidinių:

"Child Abuse and Neglect", Edsel L. Erickson, Alan McEvoy, Nicholas D. Carlucci.

"Child Abuse: Intervention and Treatment", edited by Nancy B. Ebeling.

"Public Awareness of Sexual Abuse: Costs and Victims", Robert W. Weinbach.

"False Sexual Abuse Allegations: Causes and Concerns", Kathleen M. Dillon.

"Profile of Neglect", U.S. Dept. of HEW.

"Differentiating Between Fabricated and Bona Fide Sex Abuse Allegations of Children", Richard A. Gardner, M.D.

Ko reikia, kad lietuvybė išsilaikytų

Vija Bublytė

Gyvename svetimame krašte. Šeima yra maža Lietuva. Lituanistinė mokykla papildo žinias. Tad dabar mums jau reikia būti savarankiškiems.

Universitete susiduriame su įvairių tautybių studentais, kalbamės vietine kalba, diskutuojame, svarstome ir t.t. Pernai, kai žiemos ir vasaros olimpiadose lietuviai laimėjo aukso medalių, kilo džiaugsmas ir pasididžiavimas. Kodėl? Todėl, kad mes esame tos pačios lietuvių tautos. Mumyse lietuvybė gyva. Žinome, kad dėl lietuvybės buvo daug kovota, daug aukų sudėta. Mūsų tauta ėjo sunkų bandymo kelią. Buvo pavojus išnykti lietuvių kalbai, lietuviškam raštui. Tačiau atsirado žmonių, kurie rūpinosi savo tauta. Pvz., pirmasis tautinis istorikas Simonas Daukantas visą savo gyvenimą paskyrė tyrinėti Lietuvos praeičiai. Jis ją nepaprastai idealizavo. Jis mylėjo Lietuvą. Tokiu būdu išugdė tautinę samonę. Jis įkvėpė "Aušros" bendradarbius kelti tautinę kultūrą. Jis pasakė: "Lietuvi, čia tavo žemė. Jos neužmiršk, į ją turi visas teises". Vyskupas Motiejus Valančius išvedė tautą per didžiausius pavojus. Dr. Jonas Basanavičius išleido "Aušros" laikraštį, kuriame kėlė lietuvių kalbos reikšmę ir grožį. Maironis sugebėjo uždegti jaunimą, kad jis dirbtų Lietuvos gerovei. Jo eilėraščiai virto dainomis, giesmėmis, kurias ir dabar dainuojam susirinkimuose, stovyklose, kongresuose, giedame bažnyčiose. Dr. Vincas Kudirka tautos himne iškelia svarbius principus: praeities, vienybės ir meilės reikšmę Lietuvai. Taip Lietuva

pasiruošę nepriklausomam gyvenimui. Tačiau po trumpo nepriklausomo gyvenimo sunkiai įžiebta lietuviybė vėl okupanto ruso žlugdoma. Ne vienas lietuvis ar lietuvė dėl lietuviybės kenčia Sibire, kalėjimuose. Lietuviybė mums brangiai kainavo, bet jos keliai ir dabar mūsų rankose. Kad išeivijoje ji ilgiau išsilaikytų, visuomet prisimintini B. Brazdžionio žodžiai: "Kam užges tėvynė širdyse, tuščias ir beprasmiš šis pasaulis". Šiuo metu, kada tauta taip kovoja dėl savo būties ar žūties, niekam sąžinė teneleidžia likti nuošaliai, kas kur bebūtų, sako J. Girnius.

Pirmiausia turime galvoti, kad esame lietuviai — "Tą garbę gavome užgimę..." Reikia branginti savąją lietuvių kalbą. Neužtenka tik šiaip taip kalbėti lietuviškai, reikia savo kalbą tobulinti. Ją tobulinti galima skaitant knygas, laikraščius, dalyvaujant stovyklose, lituanistikos kursuose, lietuviškuose renginiuose.

Universitetuose bandykime steigti kad ir kelių lietuvių studentų klubus, kuriuose bus proga nagrinėti mūsų tautos problemas, numatyti veiklos gaires, rasti būdų viešumon kelti Lietuvos reikalus. Palaikykime draugystę lietuvių tarpe, bet būkime jautrūs ir kitų tautybų žmonėms. Tokiu būdu ir kiti domėsis mūsų tauta, jos padėtimi, kultūra. Reikalui esant, galėsime susilaukti jų pritarimo, pvz., renkant parašus, ruošiant demonstracijas, renkant aukas.

Lietuviybės išlaikymui labai svarbu religija, kuri duoda jėgų ir stiprina viltį. T. Toth sako: "Relingingas žmogus yra lyg paukštis: jis čiulba ir ant lūžtančios šakos, nes žino, kad turi sparnus". Svarbu kurti religingas lietuviškas šeimas, palaikyti ryšį laiškais su savo giminėmis bei draugais Lietuvoje, aplankyti patiems Lietuvą ir, įlipus į Gedimino pilies bokštą, pažvelgti į pasakišką Vilniaus panoramą.

Šiuo metu jaunimui reikia Kalantos dvasios. Reikia ieškoti progų pagarsinti esamą Lietuvos padėtį, dalyvauti demonstracijose, platinti kitataučiams lankstinukus, knygas, ypač "Lietuvos Kat. Bažnyčios Kroniką". Turime kovoti su neryžtingumu ir apsideidimu. Prof. V. Skuodžio ir kitų disidentų paskatinti, turime gyventi viltimi, žinoti, kad tik darbu, auka ir Dievo pagalba išlaikysime lietuviybę. Tik būdami morališkai stiprūs, nepalūšime audrose ir nepasiduosime svetimųjų įtakai.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

VILNIAUS KATEDROS SUGRĮŽIMAS

Kaip jau buvo pranešta spaudoje, Vilniaus katedra — keletą dešimtmečių buvusi Paveikslų galerija — grąžinama tikintiesiems. Ši žinia kartu kelia ir įvairių klausimų. Kada konkrečiai tikintieji galės rinktis į Katedrą maldai ir koks likimas laukia dabar čia esančių meno vertybių! O vargonai! Negi jie nuo šiol skambės tik per bažnytines apeigas? Į šiuos klausimus atsako Lietuvos TSR kultūros ministro pavaduotojas Giedrius Kuprevičius.

"Katedros patalpose įrengta Paveikslų galerija — Lietuvos TSR dailės muziejaus padalinys — yra visuotinai pripažinta, reprezentacinė mūsų kultūros įstaiga. Tad mes ir kreipėmės į vyriausybę su prašymu padėti spręsti naujų galerijos patalpų klausimą. Lietuvos TSR dailės muziejaus vadovai yra pateikę visai konkretų pasiūlymą: perduoti Paveikslų galerijai buvusių Chodkevičių rūmų ansamblį Didžiosios gatvės pradžioje. Šis ansamblis — respublikinės reikšmės architektūros paminklas — jau pradėtas remontuoti su tikslu įrengti čia restoraną. Muziejininkų nuomone, pakoregavus ir gerokai atpiginus projektą, yra realios galimybės jau kitų metų pabaigoje čia įrengti parodą. O kol kas, laikinai, paveikslus teks perkelti į Dailės muziejaus saugyklas. Galerijos kolekciją sudaro didelės meno vertybės, ir dėsimė kuo didžiausias pastangas, kad jos saugyklose neužsibūtų. Beje, iki sausio pirmos dienos Vilniaus katedra su daline paroda dar veiks kaip Paveikslų galerija, čia vyks ir visi iš anksto numatyti koncertai.

Katedros perdavimas — ne vienos dienos darbas. Reikia daug ką aptarti, išspręsti — ir Kultūros ministerija, Dailės muziejus ir Bažnyčia dirba ranka rankon. Perduodamas ne tik pats pastatas, bet ir visi bažnytinio interjero elementai, kuriuos yra pavykę išsaugoti. Valstybės lėšomis nutarta atstatyti ir skulptūras, buvusias virš Katedros fronto.

1989 metų vasario pradžioje Vilniaus katedra bus visiškai sugrąžinta tikintiesiems. Katedros vargonai — geriausi Lietuvoje. Manome, kad koncertai plačiajai visuomenei čia galėtų vykti ir ateityje — tik, suprantama, kitu laiku ir kitokio pobūdžio. Juk turime gražių pavyzdžių veikiančiose Kauno, Panevėžio, Raseinių, kitų miestų bažnyčiose, kur mūsų meno meistras jau atlieka muzikos klasikų kūrinius. Bet galutinį sutikimą čia gali duoti tik Katedros šeimininkai". (Tiesa)

PAMALDOS GEDIMINO AIKŠTĖJE

Lapkričio 12 dieną, Gedimino aikštėje prie Katedros, įvyko mišios su pamokslu, surengtos Vilniaus vyskupijos 600 metų, vyskupo Motiejaus Valančiaus blaivybės akcijos 130 metų ir palaimintojo Jurgio Matulaičio įžengimo į Vilniaus vyskupo sostą 70 metų sukaktims paminėti. Mišias koncelebravo kardinolas Vincentas Sladkevičius, vyskupai Julijonas Steponavičius, Antanas Vaičius, Juozas Preikšas, Vladas Michelevičius, vyskupijų valdytojai prelatai: Algirdas Gutauskas ir Kazimieras Dulksnys.

Pamokslą blaivybės tema pasakė vyskupas Antanas Vaičius. Gausiai susirinkusi tikinčiųjų minia giedojo tradicines religines giesmes.

Po pertraukos Katedroje vyko praktinė konferencija. Joje dalyvavo kviešti blaivybės judėjimo aktyvistai, o kiti, besidomintys konferencija, klausėsi transliacijos per garsiakalbius Gedimino aikštėje. (Tiesa)

DĖL KAUNO UNIVERSITETO ATKŪRIMO

Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos kolegija, atsižvelgdama į mokslininkų, taip pat plačiosios visuomenės pasiūlymus atkurti Kauno universitetą, atkūrimo komisijos nariai pripažino, kad būtina nuodugniai išnagrinėti realias atkūrimo galimybes, apimančias ištisą

materialinių klausimų kompleksą (patalpos, mokymo priemonės, dėstytojai, jų butai, studentų bendrabučiai ir t.t.). Pasiskirstyta konkrečiais darbais.

Savo išvadas dėl realių Kauno universiteto atkūrimo galimybių komisija įsipareigojo pateikti Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos kolegijai iki 1989 metų sausio pirmos dienos. Sudaryta speciali komisija, kuriai vadovauja respublikos aukštųjų mokyklų rektorių tarybos pirmininkas, Vilniaus universiteto rektorius profesorius J. Kubilius. (Tiesa)

STALINIZMO AUKOMS PAMINKLAS

Atsižvelgdamas į daugumos nuomonę, Lietuvos kultūros fondas skelbia memorialo stalinizmo aukoms Lietuvoje atvirą konkursą. Konkurso sąlygas parengė darbo grupės išrinkta komisija, vadovaujama Lietuvos TSR liaudies architekto A. Nasvyčio.

Kūrėjus, kuriems brangi mūsų tėvynainių atmintis, kviečiama aktyviai dalyvauti konkurse. Projektus reikia pateikti iki 1989 kovo 6 dienos 18 valandos Lietuvos TSR architektų sąjungai (Vilnius, F. Dzeržinskio 1). Ateinantį pavasarį visuomenės apžvalgai, aptarimui bus surengta konkursinių darbų paroda. Visus pateiktus projektus žadama išleisti atskiru leidiniu. Tai bus taip pat dokumentas — paminklas, įamžinantis stalinizmo aukų atminimą.

Konkurso vertinimo komisija, kaip reta, plati. Joje bus 15 profesionalų — juos išrinks Architektų bei Dailininkų sąjungos ir 30 visuomenės atstovų, kuriuos pasiūlys Lietuvos kultūros fondas ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio komisija stalinizmo nusikaltimams tirti. Tatai įgalins demokratiškai atrinkti geriausius septynis darbus. Jų autoriams numatytos premijos 2.000 rublių. Po to vyks antras turas. Žodžiu, bus ieškoma geriausio sprendimo, įtaigiausio idėjos įgyvendinimo varianto. Galutinį sprendimą priims abi komisijos iki 1989 m. kovo 20 d.

Be abejo, paminklų stalinizmo aukų atminimui Lietuvoje bus daug, gal kiekviename respublikos mieste, dažname kaime. Jau atidengtas paminklas Birštone.

Ir ne tik Lietuvoje, bet jie išsaugs ir tremties vietose, ant mūsų brolių kapų Šiaurėje ir Rytuose. (Tiesa)

V. KUDIRKOS IR "VARPO" JUBILIEJAI

LKP CK biuro posėdyje nutarta plačiau pažymėti žymaus lietuvių rašytojo, visuomenės veikėjo, pažangių demokratinių bei realizmo tradicijų tęsėjo Vinco Kudirkos gimimo 130-ąsias metines ir visuomeninio, politinio, literatūrinio bei mokslinio žurnalo "Varpas" 1889-1905 šimtmetį, suvaidinusį svarbų vaidmenį tautinės savimonės puoselėjime bei lietuvių nacionalinio atgimimo judėjime. Tuo tikslu įsteigta organizacinė komisija, kurios pirmininku paskirtas LTSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktorius J. Lankutis. Nutarime numatytas iškilmingas vakaras akademiniam dramų teatre, mokslinė-praktinė konferencija su rašytojo vardu susijusių vietų tolimesnė restauracija ir atkūrimas, raštų leidimas, V. Kudirkos vardo suteikimas kultūros bei švietimo įstaigoms ir kt. (Tiesa)

SIMONO DAUKANTO MUZIEJUS PAPILĖJE

Akmenės kraštotyrininkai ruošiasi lietuvių istoriko, rašytojo, liaudies švietėjo Simono Daukanto gimimo 200-ųjų metų minėjimui. Restauruotame name, kuriame paskutiniuosius savo gyvenimo metus leido S. Daukantas, atidarytas visuomeninis memorialinis muziejus. Papilėje jo vardu pavadinta aikštė. 1930 m. skulptoriaus V. Grybo sukurtą paminklą prižiūri S. Daukanto vidurinės mokyklos moksleiviai. Rajono kraštotyrininkai kreipiasi į visus respublikos gyventojus, prašydami jų papildyti muziejų eksponatais, susijusiais su rašytojo gyvenimu. (Tiesa)

PLEVĖSUOK, TAUTINE TRISPALVE!

Kaunas. Atsižvelgdamas, kad valstybiniuose istorijos ir M.K. Čiurlionio dailės muziejuose sukaupta daug reikšmingų istorinių ir kultūrinių vertybių, kad istorijos muziejus ir jo aikštė susijusi su daugeliu svarbių istorinių ir kultūrinių vertybių bei svarbių istorinio valstybingumo įvykių, spalio aštuntąjį miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas nusprendė iškelti geltonos, žalios ir raudonos spalvos vėliavą ant Kauno valstybinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus varpų bokšto, kuri kabotų visados.

Spalio 9-ąją į iškilmės susirinko 10 tūkstančių kauniečių. 16 valandą per pilnutėlę aikštę šeši vaikinai nešė tautinę trispalvę. Iškilmingai

skambėjo bokšto varpai. Mitingą pradėjo Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas P. Staškūnas, kuris perskaitė vykdomojo komiteto sprendimą. Bokšto stiebu lėtai kilo geltonos, žalios, raudonos spalvų vėliava. Kauno valstybinis choras giedojo "Tautišką giesmę", kuriai pritarė visa minia.

Mitingą tęsė Persitvarkymo sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės narys gydytojas E. Klumbys, respublikos liaudies architektas A. Nasvytis, kompozitorius V. Kuprevičius, Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės narė prof. K. Prunskienė, kurie sveikino susirinkusius šventės proga, ragino juos ir toliau vienyti savo pastangas tautos laimei ir jos garbei.

Mitingo dalyviai išklausė buvusio Lietuvos užsienio ministro J. Urbšio sveikinimo magnetofoninį įrašą.

Ilgai tą sekmadienio vakarą nenutilo Kauno gatvės ir aikštės, ilgai skambėjo lietuviškos dainos, kurių dainavedžiais buvo Kauno valstybinis choras, liaudies dainų atlikėja V. Pavilionienė. (Tiesa)

TVIRTĖJA RYŠIAI SU LIETUVOS IŠEIVIJA

Lietuvoje, TSRS vyriausybės kvietimu, viešėjo JAV gamtos apsaugos Vidurinio vakarų regiono administratorius, žymus JAV lietuvių kultūros veikėjas V. Adamkus. Lapkričio 1 d. svečių priėmė Lietuvos TSR ministrų Tarybos pirmininkas V. Sakalauskas. Pokalbyje, kuriame dar dalyvavo Lietuvos TSR ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas P. Ignotas, Lietuvos kultūros fondo pirmininkas C. Kudaba ir Kultūros fondo pirmininko pirmasis pavaduotojas G. Tarvydas, buvo tartasi dėl galimybių plėtoti Lietuvos ir JAV organizacijų bendradarbiavimą, sprendžiant ekologijos problemas, užtikrinant Ignalinos AE saugų darbą, kokią pagalbą čia gali suteikti JAV specialistai.

V. Adamkus atsivežė konkrečių pasiūlymų, kaip paspartinti Kauno valymo įrenginių projektavimą bei statybą, kurią numatoma paskelbti svarbiausia nacionaline statyba. Jis taip pat pateikė konkrečių

pasitūlymų dėl vandenviečių parinkimo Kaune. Pasikeista nuomonėmis dėl tautiečių, gyvenančių JAV, kultūrinio palikimo sugrąžinimo į Lietuvą, dėl išėvijos menininkų nuolatinės parodos sukūrimo Vilniuje. Kalbėtasi apie reikalingumą keistis specialistais, studentais, kurie studijuotų bei gilintųsi į ekologijos, ekonomikos, kalbos problemas. (Tiesa)

LIETUVOS ISTORIJOS KURSAS

Pilnas Lietuvos istorijos kursas pradėtas dėstyti Antano Sniečkaus politechnikos institute. Istorijos katedros specialistai parengė 60 valandų gimtojo krašto istorijos kursą, apimančį visus periodus — nuo valstybės kūrimosi iki mūsų dienų. Paskaitose numatyta nušviesti ir tuos faktus, kurie anksčiau būdavo nutylimi arba neteisingai traktuojami. Susidomėjimas Tėvynės istorija didžiulis — paskaitų klausosi ir diskusijose dalyvauja ne tik studentai, bet nemažas dėstytojų būrys.

Darbą pradėjo ir kiti nauji skyriai — kultūros filosofijos, muzikos, dailės ir teatro istorijos, etikos ir estetikos. (Tiesa)

TRUMPAI

- Plungė. „Amžina garbė tėvams ir seneliams, užauginusiems didį žemaitį vyskupą Motiejų Valančių“, skelbia užrašas ant paminklinio akmens, kuris visuomenės lėšomis pastatytas Gegrėnuose.

- Utena. Paminklų apsaugos fondo lėšomis įamžintas dar vieno Lietuvos kultūrai nusipelnusio žmogaus atminimas: Kirdeikių kaime pastatytas stogastulpis kunigui švietėjui Silvestrui Gimžauskui. Paminklo autorius — uteniškis liaudies meistras J. Karanauskas.

- Kasinėjimai po Vilniaus katedra. Po Katedra atlikti kasinėjimai aiškiai įrodo, kad Vilnius egzistavo jau karaliaus Mindaugo laikais. Čia mūsų protėviai pagonyms turėjo amžinosios ugnies aukurą, čia jie garbino savo dievus.

- Sveikintina, kad Alytus atsikratė Zdanovo gatvės (dabar — Žalgirio), kad miesto vadovai ruošiasi kai kurioms miesto gatvėms grąžinti senuosius jų pavadinimus, pavyzdžiui, dabartinei M. Melnikaitės gatvei suteikti ankstesnįjį Aušros, o Černiachovskio gatvei — Lelijų vardus

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

VARDININKO VARTOJIMAS

Galima sakyti, kad vardininkas yra pats pagrindinis linksnis lietuvių kalboje. Jis pasako to asmens ar daikto vardą, apie kurį sakinyje kalbama, todėl jis ir vadinamas vardininku.

Vartojant vardininką, paprastai nedaroma daug klaidų, bet vis dėlto kartais pasitaiko, pvz.:

1. Vardininkas nevartotinas su veiksmažodžiais, reikalaujančiais galininko, audinininko ar kurio kito linksnio: *Norintiems tas žodis (= tą žodį) suprasti, reikia gilintis į jo kilmę. Teisybė (= Teisybę) pasakius, aš nieko apie tai nesu girdėjęs. Netvarcingai mankštinantis, pakenkiama širdis (= širdžiai).*

2. Vardininkas nevartotinas, kur geriau tinka dalies kilmininkas: *Pas mus buvo svečiai (= svečių). Tokios problemos (= Tokių problemų) pasitaiko visur. Panašūs apsakymėliai (=Panašių apsakymėlių) galima rasti ir Žemaitės raštuose. Pirmiau Lietuvoje būdavo dideli miškai (= didelių miškų).* Aišku, kad minėtuose sakiniuose *svečių, problemų, apsakymėlių, miškų* skaičius nėra apibrėžtas, tiksliai nežinomas. Kai tas skaičius tampa žinomas ir apibrėžtas, tada jau vartotinas vardininkas, pvz.: *Jau atėjo svečiai* (t.y. tie, kuriuos kvietėme).

Praktiškas patarimas: kai neaišku, ar sakinyje tinka vardininkas, bandykime jį pakeisti kilmininku; jeigu toks pakeitimas yra galimas ir kilmininkas dar tiksliau perduoda mintį, tai jį ir vartokime.

Dažnai vardininku reiškiama sudurtinio tarinio vardinė dalis, pvz.: *Mano brolis yra gydytojas. Toje gimnazijoje aš buvau direktorius. Birutė yra mano pusseserė. Tame vaidinime jis buvo karalius.*

Šių sakinių veiksniai yra: *brolis, aš, Birutė, jis*. Bet sakinyje yra ir kitų vardininkų: *gydytojas, direktorius, pusseserė, karalius*. Jie apibūdina sakinio veiksnius arba veikėjus. Gali kilti klausimas, ar šie "apibūdiniojai" būtinai turi būti vardininko linksnyje, ar čia netiktų ir įnagininkas?

Taisyklė gali būti tokia: kai tas tarinio vardininkas žymi pastovų veikėjo būvį: tautybę, lytį, giminystės laipsnį, pastovią profesiją, tai reikia vartoti vardininką. O kai žymimas tik laikinas būvis, tai galima vartoti ir įnagininką. Tačiau ir šiuo atveju vartoti vardininką nebūtų klaida. Taigi minėtuose sakiniuose pastovų būvį žymi *gydytojas* ir *pusseserė*, o laikiną — *direktorius* ir *karalienė*. Užtat būtų galima sakyti: *Toje gimnazijoje aš buvau direktorium. Tame vaidinime jis buvo karaliu.*

Įnagininku niekad negali būti keičiamas toks būvio vardininkas, kuriuo eina būdvardžiai, skaitvardžiai, įvardžiai, dalyviai, pvz.: *Gulėdamas sotas nebūsi. Klasėje jis buvo pirmas, o jo brolis — trečias. Koks jis buvo, toks ir bus. Jis yra visų mylimas ir gerbiamas*. Šiuose sakiniuose jokių būdu netiktų įnagininkai.

Vardininkas kartais vartojamas su galininkinių veiksmažodžių bendratimis beasmeniuose sakiniuose, pvz.: *Alus gerti sveika. Dar jai reikėjo vaikas pavalgydinti. Darbai dirbti niekam nerūpėjo. Ar tai jam tokia našta pakelti? Jam nebus taip lengva ta upė perplaukti. Jau laikas rugiai kirsti.*

Vardininko vartojimas tokiuose sakiniuose gal jau yra truputį pasenęs. Dabar vis labiau linkstama čia vartoti galininką, kuris aiškiau išreiškia norimą pasakyti mintį. Tačiau ir vardininkas dar nelaikytinas klaida. Tokiuose sakiniuose jis dažnai sutinkamas senesniuose raštuose. Jį mėgo ir J. Jablonskis.

Vardininku galima nusakyti ir laiką, nors ir čia vis dažniau vartojamas galininkas, pvz.: *Jau treči metai mes čia gyvename. Kur tu basteisi visas rytas? Jau kuris laikas jis pas mus lankosi. Jau kelinta diena aš jo vis nematau.*

Šie vardininkai vadinami trukmės vardininkais, bet juos galima pakeisti trukmės galininkais: *Jau trečius metus jis čia gyvena. Kur tu basteisi visą rytą? Jau kurį laiką jis pas mus lankosi. Jau kelintą dieną aš jo vis nematau.*

Vardininkai, kurie parodo, kokio dažnumo tarpais vyksta veiksmas, vadinami dažnio vardininkais. Prie jų visada būna įvardis *kas*, pvz.: *Kas rytelis vakarėlis į darželįėjau. Jie beveik kas vakaras puotauja. Šiuos vaistus reikia imti kas valanda.*

Žinoma, šiuose sakiniuose gali būti ir galininkas: *Kas rytelį vakarėlį į darželįėjau. Jie beveik kas vakarą puotauja. Šiuos vaistus reikia imti kas valandą.*

Vardininku galima nusakyti vietą, vartojant jį su skaitvardžiais arba kai kuriais įvardžiais, pvz.: *Kas keli žingsniai ji vis sustodavo pailsėti. Jie nusikėlė gyventi apie dvidešimt penki kilometrai nuo mūsų miestelio.*

Tautosakoje ir kai kurių rašytojų raštuose kartais vartojamas vardininkas su įvardžiu *kas*. Juo nusakoma vienodais tarpais pasikartojanti veiksmo vieta, pvz.: *Kas namai — tai dūmai. Kas žingsnis vis atsiveria nuostabūs vaizdai.*

Dar galima paminėti vadinamąjį vardo vardininką, kuriuo paprastai reiškiami literatūros, dailės, muzikos ir kitų sričių meno kūrinių pavadinimai, pvz.: *Man labai patinka Šatrijos Raganos "Viktutė". Čiurlionis yra nutapęs žinomą kūrinių "Valdovas". Mergaitės puikiai pašoko šokį "Sadutė". Tokie pavadinimai visuomet imami į kabutes.*

Kalbant apie įvairių įstaigų, įmonių ir kitokius panašius pavadinimus, patartina vartoti ne vardininką, bet kilmininką, pvz.: *Jis dirba leidykoje "Vaga" (geriau: "Vagos" leidykloje). Programą atliko ansamblis "Dainava" (geriau "Dainavos" ansamblis). Tas pat pasakytina ir apie laikraščių ir žurnalų pavadinimus: Užsisakiau laikraštį "Draugas" (geriau: "Draugo" laikraštį). Jau seniai skaitau žurnalą "Laiškai lietuviams" (geriau: "Laiškų lietuviams" žurnalą). Žinoma, čia galima išleisti žodžius *laikraštį, žurnalą* ir tiesiog sakyti: Užsisakiau "Draugą". Skaitau "Laiškus lietuviams".*

Tradicinių, bet ne oficialiai suteiktų vardų objektus — miestus, upes, ežerus, kalnus ir pan., kurių pavadinimai neimami į kabutes, nusakome kilmininkais: vartoti šiais atvejais vardininką būtų klaida. Pvz.: *Upė Nemunas (= Nemuno upė). Miestas Kaunas (= Kauno miestas). Ežeras Žuvintas (Žuvinto ežeras). Kalnas Šatrija (= Šatrijos kalnas).*

AKINIŲ ISTORIJA

Senovėje akinių nebuvo. Gladiatorių kautynės Romoje trumparegis Neronas stebėjo per poliruotą smaragdą. Bet matė neryškiai, nes smaragdą neskaidrus. Pirmuosius stiklinius akinius išrado anglų filosofas ir mokslininkas Rodžeris Bekonas (Roger Bacon, 1214-1294). Akinių gaminimo būdas buvo laikomas didele paslaptimi. Pora akinių kainavo daugiau kaip tūkstantį — auksu!

Tokį, atrodo, paprastą būdą, kaip nešioti akinius, žmonės sprendė 300 metų! Pirmieji akinių nešiotojai prisitvirtindavo juos prie skrybėlės. Tad skaityti ir rašyti tekdavo nenusiėmus skrybėlės. Mėginta statyti stiklus į geižinius žiedus. Akiniai būdavo panašūs į pensne. Juos prilaikydavo ranka, nes krisdavo nuo nosies. Vėliau stiklus įtaisydavo į diržą, kurį surišdavo ant pakaušio. Tik XV amžiaus pabaigoje sugalvota, kaip akinius užkabinti ant ausų. Tada S. Kepleris (1571-1630), vokiečių astronomas, moksliskai pagrindė, kad turi būti kiekvienam skirtingi akiniai, nes ne visų yra vienodas regėjimo stiprumas.

RADINIAI KRĖVOS PILYJE

Gudijos archeologai kasinėjo Krėvos pilies (XIV a.) teritoriją (Gardino sritis). Tai XIII a. pabaigoje ir XIV a. pradžioje pastatyta mūrinė aptvarinio (gardinio) tipo pilis. 1382 m. joje buvo kalinamas Lietuvos didysis kunigaikštis Kęstutis (ten ir nužudytas) ir jo sūnus Vytautas (pabėgo). 1385.VIII.14 pilyje buvo sudaryta Krėvos sutartis (LDK ir Lenkijos dinastinė sąjunga). XIV a. pilis buvo Algirdo, o vėliau Jogailos tėvonija. 1433 m. ją sudegino Švitri-

gailos šalininkų kariuomenė. XVI a. pradžioje Krėvos pilį puolė Krymo totoriai. Vėliau ji neturėjo karinės strateginės reikšmės ir buvo apleista.

Kasinėjimų metu Gudijos archeologai aptiko daugybę to meto buities daiktų: keraminių ir stiklinių indų, dekoruotų koklių, monetų. Įdomus radinys — XVII a. trylikos raktų pūdelis.

PEILIS, ŠAUKŠTAS, ŠAKUTĖ

Peilis, šaukštas ir šakutė — klasikiniai valgymo įrankiai, kuriuos vartoja milijonai žmonių, tačiau ne visa žmonija. Azijoje pirmenybė teikiama bambuko arba dramblio kaulo lazdelėms. Dabartiniai peiliai, šaukštai ir šakutės atsirado tik maždaug prieš 300 metų. Iki to laiko jų paskirtį sėkmingai atlikdavo valgytojo rankų pirštai.

Peilis yra seniausias iš visų šių įrankių. Jau pirmą kartą žmogus gaminosi jį iš titnago. Manoma, kad pirmieji geležiniai peiliai Europoje atsirado prieš 2500 metų. Tai ankstyvojo geležies amžiaus Halštato kultūros epocha. Prieš 100 metų netoli Halštato kaimo Austrijoje buvo atidengtas turtingas kapinynas, kuris suteikė daug informacijos apie žmogaus gyvenimą prieš du tūkstantmečius.

Senovės egiptiečiai peilius darydavo puslankio formos. Romėnai, mokėję valgyti su peiliu, garsėjo esą gerų manierų. Viduramžiais žmogus į svečius atvykdavo su savo peiliu, ir tik nuo XV amžiaus įsigalėjo paprotys, kad šeimininkai turi parūpinti svečiams stalo įrankius.

Šaukštas — iš neolito epochos. Vadinas, senumu (7-8 tūkstančiai metų) jis prilygsta akmeniniams peiliams. Metaliniai šaukštai atsirado daug vėliau ir pradžioje buvo vartojami tik ritualiniams tikslams. Nuo XIII amžiaus alavinis šaukštas pamažu virto valgymo įrankiu. Bet galutinai ant stalo jis įsitvirtina apie 1650 metus, kada pradėta plačiai sekti prancūzų stalo kultūra. Pasaulis turėtų būti dėkingas Prancūzijai ne tik už aukštą kulinarinio meistriškumo mokyklą, kuri ir dabar garsėja pasaulyje, bet ir apskritai už elgesio kultūrą prie stalo. Svarbiausia — sėdinčiųjų prie stalo dėmesys ir paslaugumas vienas kitam.

Kai Sovietai okupavo Lietuvą, tai pirmuoju prezidentu buvo paskirtas Justas Paleckis. Kartą jis važiavo aplankyti ligoninių, norėdamas įsitikinti, ar ten viešpatuoja komunistinė dvasia, ar kartais ligonių nelanko kunigai. Jis applanė ir psichiatrinę ligoninę. Ligoninės vedėjas, norėdamas prisigerinti valdžiai, įsakė visiems ligoniams, kad, įėjus Paleckiui, visi garsiai sušuktų: "Tegyvuoja Stalinas!"

Paleckis atvyksta, įeina į ligoninę. Tuoj pasigirsta galingas bepročių šauksmas: "Tegyvuoja Stalinas!" Bet Paleckis pastebi, kad vie-

Šakutė kildinama iš dvišakos medžio šakelės arba perskelto pagaliuko. Tokias šakutes darydavosi Monte Casino vienuoliai jau 1023 m. Šakutė tada tik traukdavo mėsą iš didelio puodo ir išdėliodavo į svečių indus.

Dabar mums sunku įsivaizduoti, kad kadaise garsiai atsirūgti buvo komplimentas šeiminei. Austrijos kadetų mokyklos būsimieji karininkai buvo mokomi valgyti prie stalo, laikant po pažastimi knygą. Tai buvo auklėjimo priemonė, padėjusi elgtis prie stalo, nestumdyti kaimyno savo alkūnėmis.

Stalo įrankiais iki šiol skirtingai naudojasi įvairiuose žemynuose. Europiečiai valgydami šakutę laiko kairėje rankoje, o peilį — dešinėje. Šiaurės Amerikos gyventojai iš pradžių peiliu ir šakute supjausto mėsą, o paskui peilį padeda, šakutę perima į dešinę ranką ir valgo. Kairė ranka tuo metu ilsisi ant peilio. Pasakojama, kad šis paprotys išlikęs iš tų laikų, kai pirmieji atvykėliai į šį žemyną galėjo tikėtis indėnų užpuolimo bet kuriuo metu. Taigi net ir valgydami laikydavę peilį po ranka...

nas vyrukas, stovėdamas kampe, tyli. Tada jis jį griežtai paklausia: "Kodėl, tamsta drauge, tyli? ar nenori pagerbti mūsų tėvo Stalino?"

"Matote, drauge Palecki, aš nesu beprotis, o tik jų prižiūrėtojas", — ramiai atsako užklaustasis.

Chirurgas padarė senstelėjusiai poniutei grožio operaciją: ištiesino nosį, nuėmė posmakrį, išlygino raukšles. Poniutės nebuvo galima nė pažinti — buvo lyg atjaunėjusi.

Poniutė pažiūrėjo į veidrodį, pasigėrėjo savo nauja išvaizda, bet pagaliau kreipiasi į daktarą:

— Daktare, žinote, ko dar trūksta? Padarykite man didesnes akis.

— O, ponia, nėra jokio reikalo, — atsako daktaras, — kai jūs pamatysite sąskaitą už operaciją, tai jūsų akys pasidarys savaime didelės.

Pilietis, mokėdamas restorane už vištienos pietus, sako restorano savininkui:

— Atrodo, kad su paukščiais jūs čia apsieinate ne taip žiauriai, kaip su svečiais.

— Nesuprantu, ką tamsta nori tuo pasakyti? — klausia restorano savininkas.

— Argi jums neaišku, — sako pilietis, — juk višta, kurią aš valgiau, buvo daug mažiau nupešta, negu aš, gaudamas šią sąskaitą.

Labai griežtas ir piktas generolas klausia sutiktą kareivį:

— Ar tamsta manęs nebijai?

— Nė kiek, — atsako kareivis.

— O koks gi buvo tavo užsiėmimas prieš tai, kai buvai pašauktas į kariuomenę?

— Aš buvau cirke liūtų tramdytojas, — atsako kareivis.

Teisėjas sako kaltinamajam:

— Tamsta tris kartus buvai įsilaužęs į tą pačią drabužių krautuvę.

— Taip, ponas teisėjau, — atsako kaltinamasis, — bet pavogiau tik vieną kartą. Tai buvo suknelė mano žmonai. Kitus du kartus turėjau mainyti, nes jai nepatiko.

TRUMPAI IŠ VISUR

• JAV-se spalio 29 d. 26 miestuose vyko demonstracijos prieš negimusių kūdikių žudymą. Demonstrantai reiškė protestus prie abortų klinikų. Areštuota apie 2.000 žmonių.

• Jėzuitui kun. Konstantinui Sirvydui Lietuvoje rugs. 23 d. atidengtas paminklas prie kelio, vedančio į Sirvydų kaimą. Anykščių rajone. Paminklas skirtas pirmosios lietuviškos gramatikos autoriaus 410 m. gimimo sukakčiai paminėti. Tiksliai jo gimimo data nežinoma. Paminklą iš medžio ir metalo sukūrė anykštėnas Jonas Žukas. Atidengiant paminklą, kalbėjo lietuvių kalbos tyrinėtojas prof. dr. Z. Zinkevičius. Kultūros namuose buvo suruoštas vakaras K. Sirvydo atminimui pagerbti. Buvo gausu dalyvių. Kalbėjo literatūros ir lietuvių kalbos specialistai.

• Vilniuje Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime spalio 23 d. tarp daugiau kaip tūkstančio delegatų buvo ir 35 kunigai. Buvo išrinktas Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio seimas iš 220 asmenų, jų tarpe 9 katalikų kunigai. Seimas išrinko savo Tarybą, į kurią įėjo ir Lietuvos vyskupų liturginės komisijos pirmininkas kun. Vaclovas Aliulis. Kalbėtojas Balakauskas suvažiavime pareiškė, kad reikia atstatyti dvasininkų luomo lygiateisiškumą. Poetas Sigitas Geda labai palankiai atsiliepė apie religinės dvasios jaunimo organizacijas. Suvažiavimas vyko sporto rūmuose, ant kurių plevėsavo trispalvė vėliava. Buvo giedamas Lietuvos himnas ir žmonės skandavo "Lietuva, Lietuva".

• Kun. Alfonsas Svarinskas, "Tėviškės žiburiuose" aprašydamas savo pergyvenimus Sovietų kalėjimuose, pažymi, kad ten net buvo uždrausta atsiklaupiti prie lovos pasimelsti. Tai būtų valstybinis nusikaltimas. Vis dėlto jis žegnodavosi valgykloje. Barako sienos, kur gyveno kaliniai, buvo supuvusios, kad lįsdavo pirštas. "Medicinos pagalba žemiau bet kokios kritikos, psichinis ir fizinis teroras. Blogas ir nepakankamas maistas... Buvau taip nusilpęs, kad nebegalėdavau įkalti vinies, arba, norėdamas kalbėti, turėjau ranka judinti žandikaulį".

• Vilniuje Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio suvažiavime naujasis Lietuvos komunistų partijos sekretorius Algirdas Brazauskas pareiškė: "Mes padarysime viską, kad iki ateinančių metų

birželio Vilniuje būtų atstatytas Trijų kryžių kalnas".

• Vilniuje spalio 23 d. Lietuvos persitvarkymo suvažiavime kalbėtojas filosofas Romualdas Ozolas pažymėjo, kad "serga šeštoji pasaulio dalis, kuri, besivadovaudama marksizmu-leninizmu, užsimojo sukurti tobuliausią pasaulį, bet tokio eksperimento rezultatas vienas — žmogus negali būti Dievas, ir bet kokia pretenzija į dieviškumą virsta jo nežmoniškumu".

• Lietuvos persitvarkymo suvažiavime spalio 23 d. filosofas Arvydas Juozaitis pareiškė: "Reikia prisiminti būsimas Kalėdas ir Velykas. Mums reikalingos ne kabinete sugalvotos, o visos liaudies švenčiamos šventės. Mums reikia, kad jas gintų įstatymas".

• Prie sugrąžintos Vilniaus katedros spalio 23 d. buvo iškilmingos šv. mišios, kurioms vadovavo kard. Vincentas Sladkevičius, koncelebruojant arkiv. L. Poviloniui, vysk. Ant. Vaičiui, vysk. Juoz. Preikšui, vysk. Vl. Michelevičiui, valdytojui Alg. Gutauskui ir apie 50 kunigų. Pamaldos pirmą kartą buvo tiesiogiai transliuojamos Lietuvos televizijoje.

• Kun. Sigitas Tamkevičius bei kaliniai: Viktoras Petkus, Gintautas Iešmantas, Balys Gajauskas paleisti iš tremties ir lapkričio pirmomis dienomis grįžo į Lietuvą.

• Lietuvoje Visų Šventųjų, Kūčios ir Kalėdos paskelbtos valstybinėmis šventėmis, nedarbo dienomis.

• Lietuvos kultūros ministerijos pasiūlymu, Lietuvos ministrų taryba nusprendė 1989 m. kovo mėn. 1 d. perduoti Vilniaus arkivyskupijos kurijai Šv. Kazimiero bažnyčią. Ten buvęs ateizmo muziejus perkeliamas į kitas patalpas ir bus pavadintas Lietuvos TSR visuomeninės minties muziejumi.

• "Tikėjimo žodis" — šitokiu pavadinimu žurnalas pradėtas leisti okupuotoje Lietuvoje. Jį leidžia Lietuvos krikščionių sąjunga. Tai ekumeninė koalicija, sudaryta iš katalikų kunigų, protestantų dvasininkų, įsijungus ir poetui Sigitui Gedai. Pirmas numeris išėjo spalio 22 d. Laikrašty pažymima, kad nežiūrint tikybų skirtumo, laikraščio tikslas bus skelbti "gerąją naujieną apie gerąjį Dievą". Komunistai pakartotinai siūlė Bažnyčiai leisti laikraštį, bet tik su sąlyga, kad jį kontroliuos komunistai. Bažnyčia su tuo nesutiko.

• Vilniuje lapkričio 12 d. buvo laikomos šv. mišios prie katedros durų ir surengta konferencija paminėti tris sukaktis: 600 m. nuo Vilniaus vyskupijos įkūrimo, 130 m. nuo vysk. M. Valančiaus pradėto blaivybės sąjūdžio ir 70 m. nuo vysk. Jurgio Matulaičio įžengimo į Vilniaus vyskupo sostą.

• Vilniuje grįžtantį iš lagerių ir kalėjimų kun. Sigitą Tamkevičių sutiko arti 400 žmonių. Susirinkę kunigai, pasauliečiai, gausiai jaunimo, nešė Lietuvos trispalvę ir Vatikano vėliavas. Minia giedojo religines giesmes ir dainas. Dalyvavo ir buvusieji kaliniai: kun. Jonas Kastytis Matulionis, prieš dvi dienas grįžęs Viktoras Petkus, Petras Cidzikas, kuris spalio 29 d. buvo užbaigęs savo 32 dienas užtrukusį bado streiką, reikalaujamas paleisti Lietuvos politinius kalinius. Visi susirinkusieji nužygiavo prie Aušros Vartų, kur kun. Tamkevičius savo kalboje priminė šešerius savo kalinimo metus. Aukojamose mišiose skatino melstis, kad žmonės atrastų tiesą. Priminė tūkstančius jo matytų kenčiančių tremtinių Mordovijoje. Priminė tremtyje matytus daugybę kapų ir prašė melstis už tuos, kurie nekaltai kentėjo ir nebeturėjo laimės daugiau išvysti tėvynės.

• JAV Pediatrų akademija perspėjo, kad vaikai turi būti saugomi nuo seksualinių, prievartos veiksmus vaizduojančių filmų ir su tuo besirisančios roko muzikos. Tai neigiamai veikia vaiko charakterį.

• Pranciškonai Harvey priemiesty turi vadinamą piligrimų užėigą, kur kasdien pamaitina apie 200 alkanų ir 22-iems reikale duoda nakvynę.

• Latvijos sostinės Rygos vidurinių mokyklų mokiniai po pamokų galės lankyti Šv. Rašto pamokas. Apie tai paskelbė Sovietų agentūra TASS.

• Trakų bažnyčioje buvo šv. mišios, minint Vytauto Didžiojo 558 mirties metines. Čia buvo pašventinta tautinė vėliava, kuri eisenos nunešta iš miesto centro į pilį ir ten iškelta. Dalyvavo didelė minia. Šventėje dalyvavo ir partijos sekretorius A. Brazauskas, Persitvarkymo sąjūdžio tarybos nariai: prof. V. Landsbergis, filosofai A. Juozaitis ir R. Ozolas, rašytojas V. Petkevičius ir keli dvasininkai. Tarp kalbėtojų buvo kun V. Rūkas, Trakų karaimų atstovas M. Kazirovicius, rašytoja iš Australijos L. Šimkutė.

• Kauno kunigų seminarijon buvo nuvykęs su prakalba religiniams reikalams vyriausybės įgaliotinis P. Anilionis. Jį V. Aukštikalnis klausimų metu paklausė, kodėl jų įstaiga kišasi į vyskupams priklausančią teisę skirti kunigus ir kodėl klierikus stengiamasi užverbuoti būti pranešėjais. Susinervinęs P. Anilionis aiškino, kad esama kunigų ekstremistų, ir kišamasi tik į jų paskyrimus, o kad verbuojami klierikai būti agentais, jis paneigė. Toje pat seminarijoje besimokantis lenkų tautybės klierikas N. Balcevičius pareiškė P. Anilioniui, kad jau penkti metai, kai saugumas neduoda jam ramybės, spirdamas būti pranešėju. P. Anilionis į tai neįstengė atsakyti, o klierikai paprašė, kad jis perduotų saugumo pareigūnams mintį, jog jie neturi kompromituoti konstitucijos, kišdamiesi į klierikų gyvenimą ir į kunigų skyrimą.

Juoz. Pr.

ATSŪSTA PAMINĖTI

Povilas Petkevičius. LENKŲ OKUPACIJOJE IR JŲ KALĖJIMUOSE. Autorius čia aprašo savo vargus Vilniuje, kai jis buvo lenkų okupuotas. 188 psl., kaina nepažymėta.

NAUJOJI VILTIS. Nr. 21-1988 m. Politikos ir kultūros žurnalas. Leidžia Lietuvių studentų tautininkų korporacija "Neo-Lithuania" ir Amerikos lietuvių tautinė sąjunga. Redaguoja Vytautas Abraitis, P.O. Box 351071, Palm Coast, FL 32035. Administracija — 1005 Sherwood Rd., La Grange Park, IL 60525. Šio numerio kaina - 5 dol.

LITUANUS. Volume 34, No. 4. Išeina 4 kartus per metus. Šį numerį redagavo Antanas Klimas. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy St., Chicago, IL 60629.

ŠVIETIMO GAIRĖS. Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Nr. 41 ir 42. Redaktorius ir administratorius — Juozas Plačas, 3206 W. 65th Pl., Chicago, IL 60629. Išeina 4 kartus per metus. Prenumeratos kaina — 5 dol.

MŪSŲ VAIKAS. Nr. 11. Žurnalas skiriamas mažamečių vaikų šeimoms. Redaktorė ir administratorė — Stasė Vaišvilienė, 3704 W. 68th St., Chicago, IL 60629. Leidinius paruošia A.L. Montessori d-jos auklėtojų sekcija. Finansuoja Lietuvių Fondas per L.B. Švietimo tarybą ir A.L. Montessori draugiją.

TRISDEŠIMTASIS "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS.

Šių metų konkursui tiek suaugusieji, tiek jaunimas (iki 25 metų) gali pasirinkti bet kurią temą iš čia siūlomų:

1. Morale be religijos?
2. Rasinis klausimas.
3. Religinio atšalimo priežastys.
4. Dėl ko kai kurie žmonės meta savo religiją ir ieško kitos?
5. Koks skirtumas tarp tavo buvusio vaikystės Dievo ir dabartinio?
6. Ko lauki iš Bažnyčios ir kunigų?
7. Moters vieta Bažnyčioje.
8. Dėl ko trūksta pašaukimų į dvasinį luomą?
9. Seksualinis auklėjimas.
10. Ar žmogaus išorė atspindi jo vidų?
11. Kaip jautiesi vyresniųjų kompanijoje?
12. Laisvė, teisės, pareigos.
13. Kur žmonija eina pirmyn, kur atgal?
14. AIDS įtaka žmonių, ypač jaunimo, moralei.
15. Ištikimybės principams ir tolerancija kitaip manančiam.
16. Ko reikia mūsų spaudai?
17. Kokių reformų reikėtų jaunimo organizacijoms?
18. Kokie auklėtojai (mokytojai) jaunimui patinka?
19. Draugų įtaka (Peer pressure).
20. Kuo dabartinis jaunimas labiausiai domisi?

Čia pateikta konkurso straipsniams medžiaga. Temas galima ir kitaip formuluoti. Galima rašyti ir daugiau negu vieną straipsnį, bet premija bus duodama tik už vieną. Jaunimas turi pažymėti, kad straipsnis skiriamas jaunimo konkursui; jeigu nebus pažymėta, tai straipsnis bus dedamas į suaugusiųjų kategoriją. Straipsniai turi būti tokie, kad tikėtų spausdinti "Laiškuose lietuviams". Jaunimo rašiniai turėtų būti bent 2-3 mašinėlė rašytų puslapių, o suaugusiųjų — bent 4-6 puslapių. Žinoma, gali būti ir ilgesni. Neatidėliodami rašykite jau dabar, kad laiku pabaigtumėte ir atsiųstumėte.

Straipsniai turi pasiekti redakciją ne vėliau kaip kovo mėn. 1 dieną. Autoriai pasirašo slapyvardžiu, o į atskirą vokelį įdeda savo tikrąjį pavardę, adresą ir telefoną. Laimėtojų premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" metinėje šventėje balandžio mėn. 9 d. Jaunimo centre. Premijoms turime 1.600 dolerių. Premijų skaičių ir didumą nustatys vertinimo komisija, kurią sudaro: Ses. Margarita Bareikaitė, Stasys Džiugas, Česlovas Grincevičius, Rita Likanderytė ir Ritonė Rudaitienė.

ŠIŲ METŲ EKSKURSIJA

Galutinai nutarėme šiais metais vykti tik į Graikiją ir Turkiją, atsisakėme Anglijos, nes daugelis ten yra buvę, bet o, pakiltų kaina. Gegužės 16 d. išskrendame tiesiog į Atėnus. Paskui septynias dienas plauksime laivu, aplankydami žymesnias Graikijos salas ir Turkiją. Laive maistas — 3 kartus per dieną. Plauksime tik naktimis, o dienos metu būsime salose. Šešias dienas būsime Graikijoje, kur į kelionę įskaityta įvairios ekskursijos. Ekskursijos kaina — 2450-2495 dol. Doleriui nukritus, kelionės pabrango. Galima gauti informaciją ir registruotis šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jezuity leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.